

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Gmina Woźniki – 2016

Studio Diagnozy i Profilaktyki
30-011 Kraków
ul. Oboźna 17/5
tel. (12) 446-42-60

Hazard i inne ryzykowne zachowania.....	57
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą.....	59
Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu.....	64
Grupa badawcza	64
Cel badania.....	64
Wyniki badania	64
Wnioski	70
Podsumowanie	75

Wstęp – Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary, jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania seksualne. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży zrealizowane zostało przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza rozdawanego i odbieranego przez ankieterów w miejscach publicznych.

W trakcie badania uczniów szkół zlokalizowanych na terenie gminy Woźniki zastosowano ankietę audytoryjną, która doskonale sprawdza się w przypadku badania grup osób objętych daną kategorią badawczą oraz zgromadzonych w tej samej przestrzeni. Główną zaletą tej metody jest blisko stuprocentowy wskaźnik zwrotu wypełnionych ankiet. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie Woźniki obejmuje 68 uczniów klas piątych i szóstych szkół podstawowych, 97 uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz 19 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W badaniu wzięli udział uczniowie Szkoły Podstawowej w Woźnikach, Szkoły Podstawowej w Ligocie Woźnickiej, Szkoły Podstawowej w Psarach, Szkoły Podstawowej w Lubszy, Szkoły Podstawowej w Kamienicy, Gimnazjum w Woźnikach, Gimnazjum w Psarach, Liceum Ogólnokształcącego w Psarach.

Rozdział I - Metryka gminy Woźniki

Gmina miejsko - wiejska Woźniki usytuowana jest w województwie śląskim w powiecie lublinieckim. Gmina zajmuje powierzchnię 127 km²; liczba mieszkańców według danych GUS obecnie wynosi około 9600 mieszkańców.¹

Struktura bezrobocia w gminie Woźniki

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące bezrobocia w gminie Woźniki z wyszczególnieniem na rok 2014 oraz 2015.

Tab. 1. Struktura bezrobocia w gminie Woźniki w latach 2014-2015. Dane w wartościach procentowych.

Struktura bezrobocia w gminie Woźniki:	2014 rok	2015 rok
Bezrobotnych ogółem	5,7	9,8
Z prawem do zasiłku	11,37	12,43
Zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy	7,38	6,27
Niepełnosprawnych	3,92	3,97
Osoby bezrobotne do 25 roku życia	20,92	18,23
Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	23,74	24,62
Osoby długotrwale bezrobotne	56,7	55,2

N – ilość osób

Rynek alkoholowy

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych w 2015 roku - 54, w tym:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **35**,
 - od 4,5% do 18% - **30**,
 - powyżej 18% - **29**,
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **17**,
 - od 4,5% do 18% - **5**,
 - powyżej 18% - **8**.

¹ GUS

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi:

- Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej - Spośród 170 rodzin korzystających z pomocy MGOPS w 2015 roku, 8 rodzin korzystało ze świadczeń MGOPS z powodu problemów uzależnień. Spośród 164 rodzin korzystających z pomocy MGOPS w 2014 roku, 5 rodzin korzystało ze świadczeń z powodu problemów uzależnień.
- Liczba nowych wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe złożonych do KRPA w 2014 roku: - 10 wniosków, w 2015 roku: 10 wniosków.
- Ilość interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu w 2015 roku - 221.
- W związku z procedurą „Niebieskich Kart” w 2014 roku sporządzono 12 wniosków w tym: skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej - 12.
- W związku z procedurą „Niebieskich Kart” w 2015 roku sporządzono 14 wniosków w tym: skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej - 12, do Sądów i Prokuratury - 2.
- **przemoc domowa**
- W 2014 roku miało miejsce 12 interwencji policji wobec przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła 18 osób, w tym 14 kobiet oraz 4 małoletnich w przedziale 13 -18 lat. Sprawcami przemocy w rodzinie było łącznie 17 osób, w tym 17 mężczyzn. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosowali przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu wyniosła 17.
- W 2015 roku miało miejsce 13 interwencji policji wobec przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła 25 osób, w tym 20 kobiet oraz 5 małoletnich do 13 roku życia. Sprawcami przemocy w rodzinie było łącznie 20 osób, w tym 20 mężczyzn. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosowali przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu wyniosła 19.

- **łamanie prawa**

Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających:

- Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości
 - 2014 rok - 24
 - 2015 rok - 16
- Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu
 - 2014 rok - 2
 - 2015 rok - 3
- Zakłócanie porządku publicznego
 - 2014 rok - 34
 - 2015 rok - 60
- Przestępstwa kryminalne
 - 2014 rok - 60
 - 2015 rok - 71
- Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem
 - 2014 rok - 36
 - 2015 rok - 35

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w gminie Woźniki. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z powyższymi problemami.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

2014 rok: Posiedzenia KRPA (ogółem 24) w tym:

- Ogólne posiedzenia Komisji - 1
- Posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej - 4

- Przeprowadzono rozmowy - 7
- Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych - 19
- Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, dotyczące zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (ogółem - 34), w tym:
 - dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych - 10
 - dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży - 24

2015 rok: Posiedzenia KRPA (ogółem 23) w tym:

- Ogólne posiedzenia Komisji - 1
- Posiedzenia podkomisji interwencyjno-motywującej - 8
- Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych - 14
- Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, dotyczące zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (ogółem - 19), w tym:
 - dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych - 8
 - dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży - 11

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

2014 rok - do Komisji wpłynęło:

- Wniosków o leczenie odwykowe - 10
- Obecnie rozpoczętych spraw - 10
- zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych - 3
- wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego - 6

2015 rok - do Komisji wpłynęło:

- Wniosków o leczenie odwykowe - 10
- Obecnie rozpoczętych spraw - 10
- zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych - 4
- wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego - 6

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Rodzaje pomocy udzielanej przez MGOPS:

- 2014 rok - wydano świadczenia rzeczowe 68 rodzinom, świadczenie pieniężne - 139 rodzinom, świadczenia porady - 152 rodzinom
- 2015 rok - wydano świadczenia rzeczowe 118 rodzinom, świadczenie pieniężne - 159 rodzinom, świadczenia porady - 71 rodzinom

Tab. 2. Powody przyznania pomocy społecznej przyznawanej w latach 2014-2015. N - ilość osób

Powody przyznania pomocy społecznej	2014 rok	2015 rok
	N	N
Ubóstwo	130	139
Bezrobocie	79	91
Niepełnosprawność	60	66
Długotrwała lub ciężka choroba	44	40
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	24	29
Alkoholizm	5	8
Inne	45	51

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową:

- 2014
 - pracuje - 19
 - prawa do zasiłku - 66
 - na rencie/ na emeryturze - 16

- 2015
 - pracuje - 25
 - prawa do zasiłku - 78
 - na rencie/ na emeryturze - 11

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

Świetlice

Świetlica środowiskowa z programem socjoterapeutycznym „Świetliki” w Woźnikach, liczba dzieci, które biorą udział w zajęciach: 25, w tym z rodzin alkoholowych: 20. Liczba wychowawców: 6

Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla młodzieży:

2014 rok: „Archipelag skarbów”, „Elementarz, czyli Program Siedmiu Kroków” - Ilość osób uczestniczących: uczniów: 121 nauczycieli: 8 rodziców: 37

2015 rok: „C-U-D-E-R”, „Ratownicy marzeń”, „II Elementarz czyli Program Siedmiu Kroków” - Ilość osób uczestniczących: uczniów: 225 nauczycieli: 13 rodziców: 67

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 116 osób (61,2% ankietowanych stanowiły kobiety). Wykształcenie większości badanych kobiet to średnie (56,3%). 15,5% badanych kobiet nie posiada żadnego formalnego wykształcenia, 7% kobiet posiada wykształcenie wyższe, natomiast 18,3% respondentek wykształcenie zawodowe, a 2,8% - wykształcenie podstawowe. Wśród badanych mężczyzn również przeważa wykształcenie średnie (51,2%). Ponadto, 20,5% badanych mężczyzn ma wykształcenie wyższe, 11,4% ankietowanych mężczyzn - zawodowe, 54,5% - wykształcenie średnie, 9,1% mężczyzn posiada wykształcenie podstawowe, natomiast 4,5% badanych mężczyzn nie posiada żadnego formalnego wykształcenia. Średnia wieku respondentów wynosiła 38 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 116 badanych dorosłych osób w gminie Woźniki miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych występujących w środowisku lokalnym, w szczególności:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne;
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku;
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- hazard.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo poważny.

Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Woźniki.

Tab. 3. Ocena ważności problemów społecznych w gminie Woźniki.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	39,5%	23,7%	28,9%	5,3%	2,6%
Zubożenie społeczeństwa	21,4%	23,2%	38,4%	16,1%	0,9%
Alkoholizm	10,6%	46%	31,9%	9,7%	1,8%
Zanieczyszczenie środowiska	9,9%	16,2%	45,9%	20,7%	7,2%
Problemy mieszkaniowe	5,4%	20,7%	35,1%	28,8%	9,9%
Kryzys rodzinny	6,4%	15,6%	48,6%	17,4%	11,9%
Kryzys norm moralnych	5,4%	23,2%	33%	30,4%	8%
Narkomania	3,6%	8%	33%	40,2%	15,2%
Wzrost przestępczości	3,5%	6,2%	45,1%	33,6%	11,5%
HIV/AIDS	-	3,7%	15,7%	38,9%	41,7%

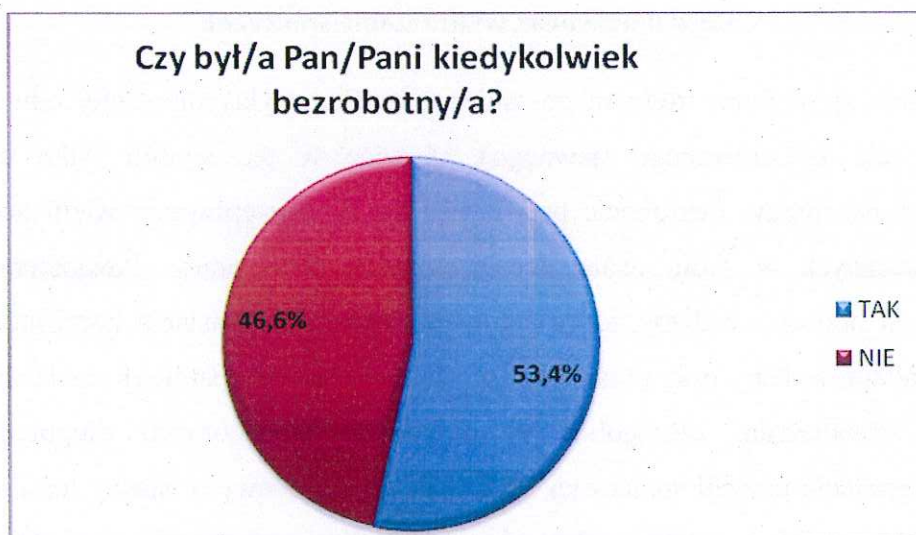
Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w gminie Woźniki, zdaniem respondentów, na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie. 63,2% mieszkańców uważa, że jest to poważny oraz bardzo poważny problem w ich gminie. Na kolejnym miejscu znajduje się alkoholizm (56,6% wskazań na odpowiedź *poważny* i *bardzo poważny*) orazubożenie społeczeństwa (44,6% wskazań na odpowiedź *poważny* i *bardzo poważny*). Nieco mniej poważnymi problemami społecznymi w ocenie respondentów zamieszkujących gminę Woźniki są: kryzys norm moralnych, kryzys rodzinny, zanieczyszczenie środowiska oraz problemy mieszkaniowe. Respondenci za najmniej poważny problem występujący w ich gminie uznali problem HIV/AIDS. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu, zubożenia społeczeństwa oraz bezrobocia wskazuje na priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywaniu tych problemów społecznych.

Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne

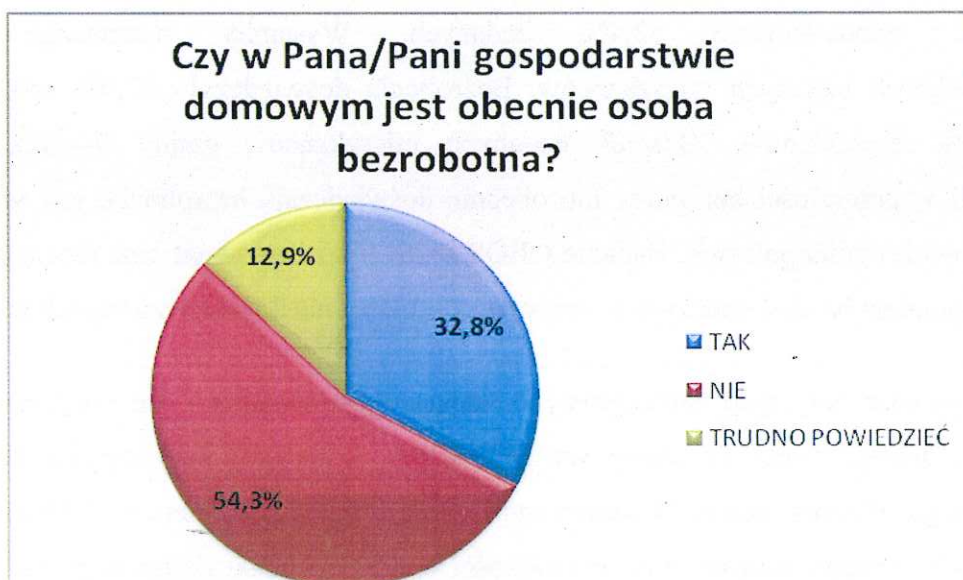
Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stale pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

Dorosłym mieszkańcom gminy Woźniki zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 53,4% badanych. Wystąpiły nieznaczne różnice w odpowiedziach badanych mieszkańców. Bezrobocia doświadczyło 47,9% respondentek oraz 62,2% respondentów. Odsetek badanych mieszkańców gminy Woźniki, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczają bezrobocia, jest wyższy od wyników badań ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2011 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadczają bezrobocia.

Powyższe pytanie dotyczyło subiektywnych odczuć respondentów i nie precyzowało ram czasowych, dlatego warto uzyskany wynik zestawzić z danymi dotyczącymi bezrobocia rejestrowanego. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lublińcu, w 2015 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Woźniki wyniósł 9,8%.

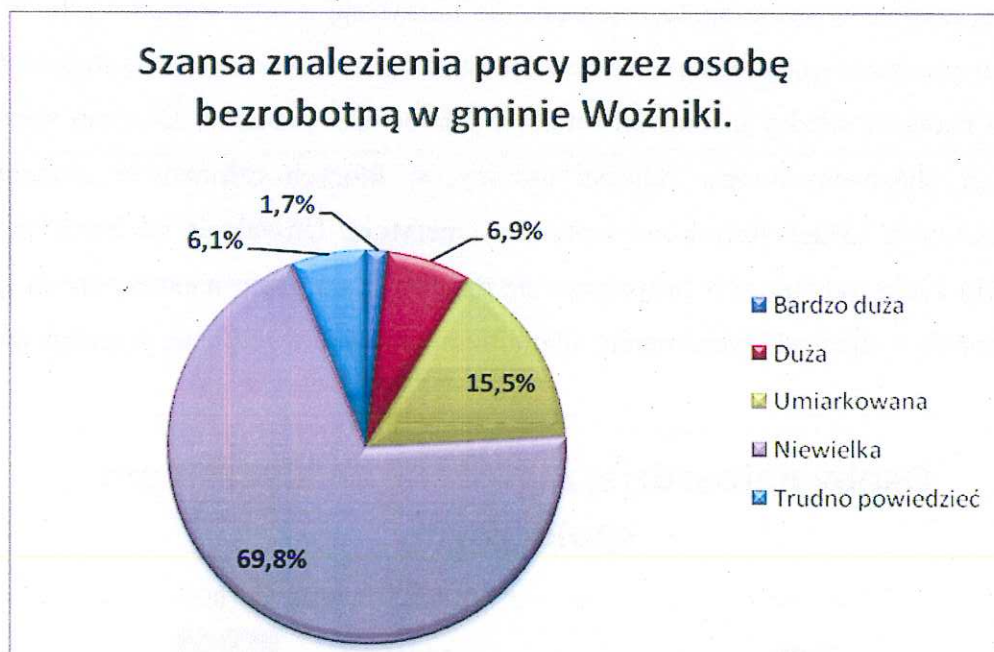

Na pytanie czy w gospodarstwie domowym respondenta jest obecnie osoba bezrobotna, 54,3% badanych deklarowało, że w ich gospodarstwie domowym nie znajduje się osoba bezrobotna.

Wysoki odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy oraz umiarkowanie wysoki odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne, znajduje potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o szansę znalezienia pracy w gminie Woźniki. Większość ankietowanych (69,8%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, a 15,5% badanych sądzi, że jest ona umiarkowana. Zaledwie 8,6% badanych mieszkańców uważa, że szansa na znalezienie pracy

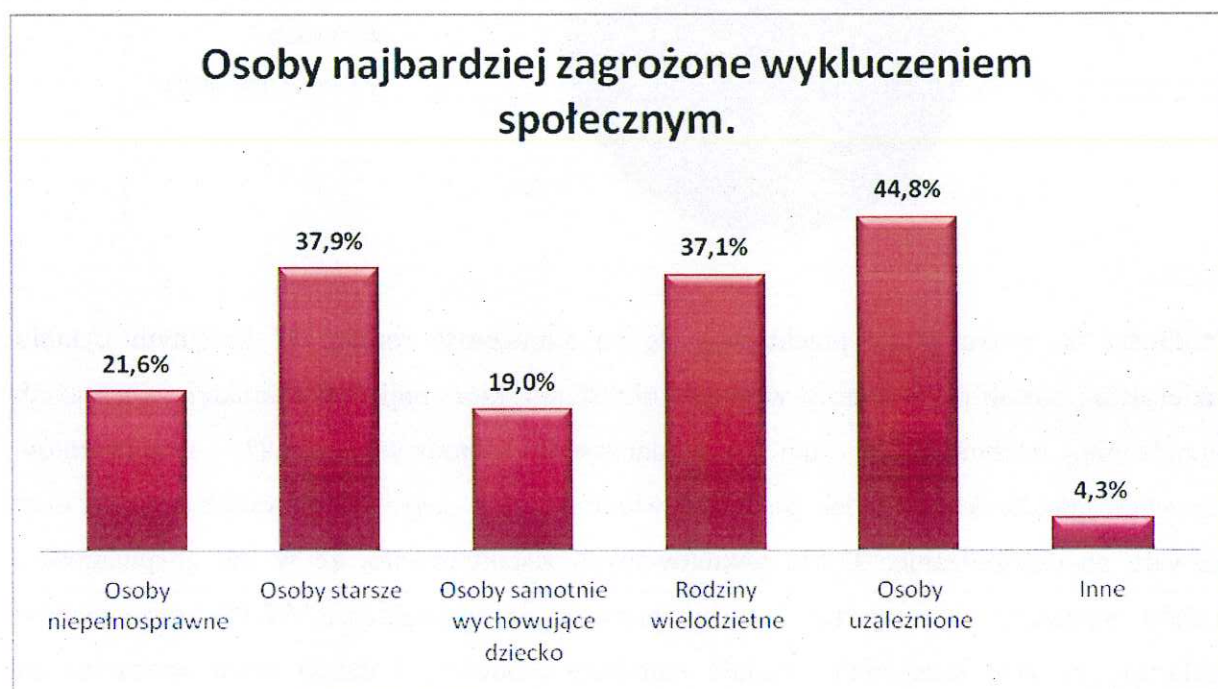
przez osobę bezrobotną w gminie Woźniki jest duża oraz bardzo duża. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. 16,4% respondentów odpowiedziało, że dochód w ich gospodarstwie domowym zaspakaja wszystkie potrzeby oraz pozwala na oszczędzanie. 33,6% ankietowanych zadeklarowało, że w ich gospodarstwie dochód wystarcza na wszystko, lecz nie pozwala na oszczędzanie. 37,1% respondentów deklaruje, że żyje oszczędnie (kupi najtańsze produkty) i dzięki temu wystarcza na wszystko. 12,9% mieszkańców twierdzi, że w ich gospodarstwie domowym nie wystarcza na zaspokojenie bieżących potrzeb.

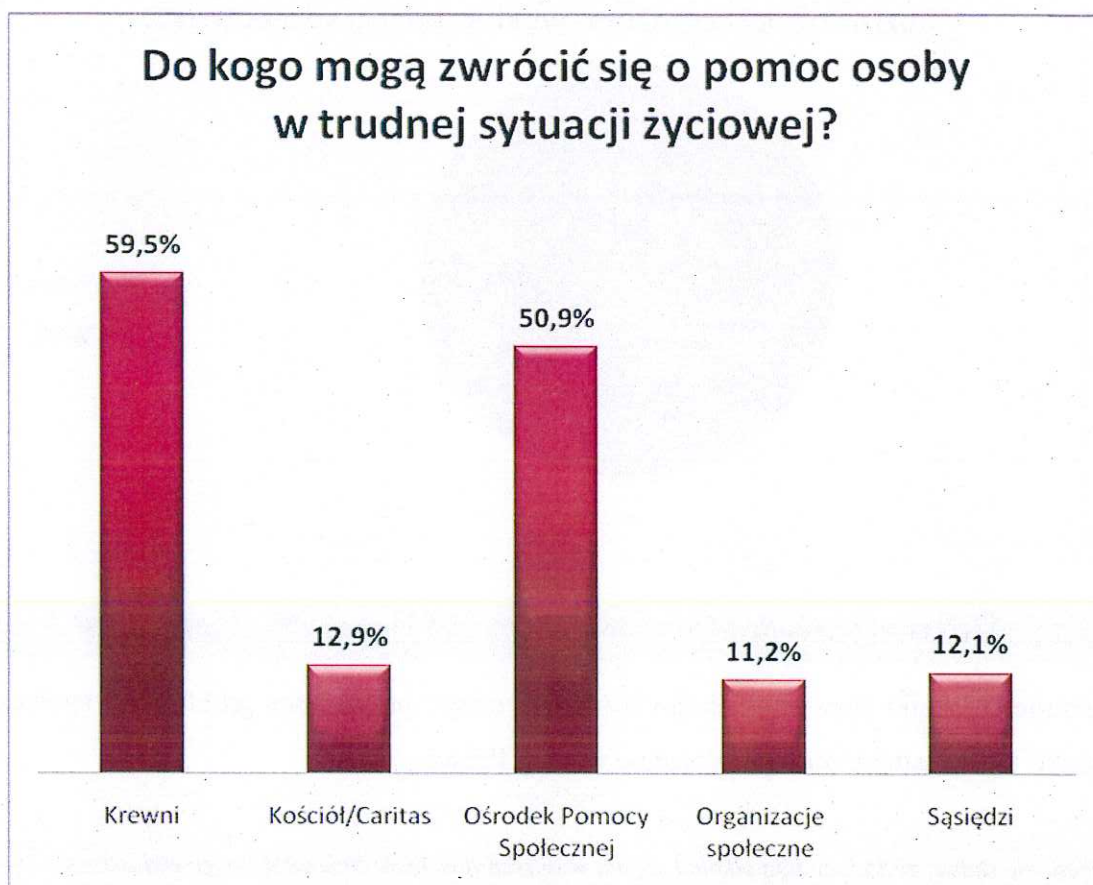
Wystarcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie	16,4%
Wystarcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	33,6%
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	37,1%
Pieniądzy nie starcza na zaspokajanie bieżących potrzeb	12,9%

Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. W takich rodzinach może istnieć przyzwolenie na łamanie norm społecznych, mogą występować liczne konflikty i napięcia między członkami rodziny, jak również przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

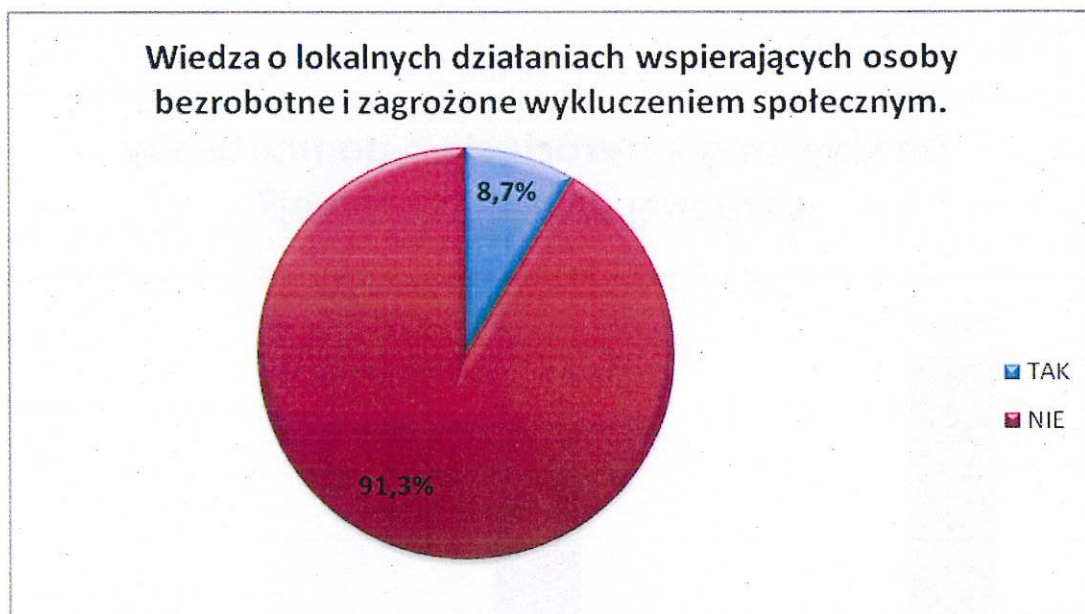

Jak wynika z powyższych danych, badani w gminie Woźniki do grupy osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym zaliczają osoby uzależnione i osoby starsze. Na kolejnym miejscu znajdują się rodziny wielodzietne (37,1%).

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców gminy Woźniki, mogą liczyć przede wszystkim na pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (50,9%) oraz krewnych (59,5%). 11,2% respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać od organizacji społecznych (fundacje, stowarzyszenia), 12,9% badanych wskazuje na Kościół/Caritas, a na sąsiadów - 12,1%.

Zaledwie 8,7% badanych mieszkańców gminy Woźniki posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazły się kursy i szkolenia zawodowe dla bezrobotnych mające na celu aktywizację zawodową tej grupy osób, działalność Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W gminie Woźniki zjawisko alkoholizmu jest dosyć poważnym problemem społecznym. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklaruje częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”²

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

² CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosimy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe. 52,6% respondentów uznało, że nie należy ograniczać handlu alkoholem.

W przeprowadzonym badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 42,2% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 45,7% ankietowanych deklarowało, że na przestrzeni ostatnich 10 lat spożycie alkoholu w ich gminie nie zmieniło się, a 12,1% badanych uważa, że zmalało.

Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. Zaledwie 7,1% badanych mieszkańców gminy Woźniki deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Wśród działań prowadzonych w gminie, respondenci wymieniają profilaktykę prowadzoną w szkole oraz Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i działalność Klubu Anonimowych Alkoholików (kluby takie działają w gminach sąsiednich, Koszęcinie i Kaletach).

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu – 45,1% badanych kobiet oraz 40% badanych mężczyzn w gminie Woźniki pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), 21,1% badanych kobiet oraz 22,2% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 18,3% badanych kobiet oraz 22,2% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 8,5% badanych kobiet i 6,7% mężczyzn spożywa alkohol średnio raz w miesiącu. Poniższy wykres przedstawia zbiorcze wyniki.

79,8% badanych z gminy Woźniki deklaruje, że spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 15% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. Dużą popularnością wśród badanych mieszkańców cieszy się również piwo i napoje wysokoprocentowe. 72% badanych spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 17,3% badanych spożywało je 10 lub więcej razy, natomiast 74,5% badanych deklaruje, że spożyło przynajmniej raz piwo w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 35,1% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

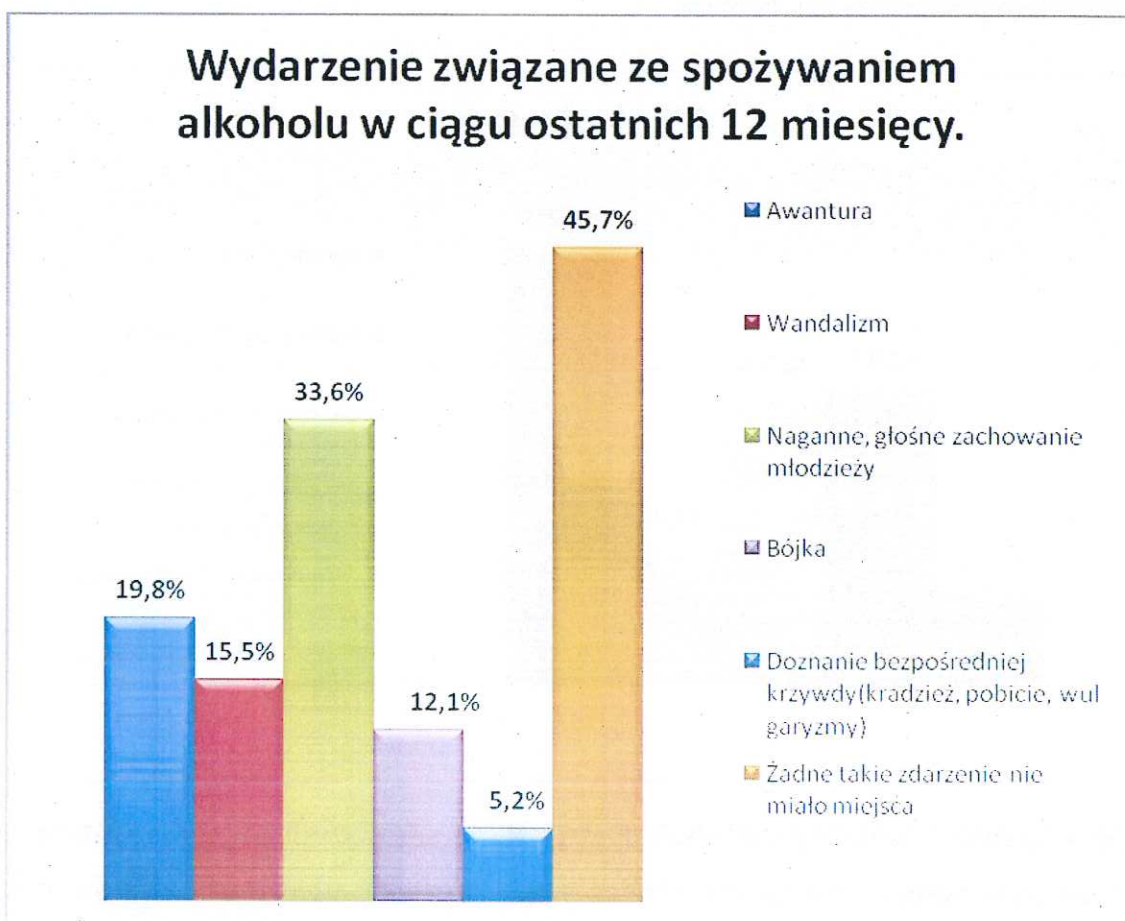
Tab. 4. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy Woźniki w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	25,5%	24,5%	26,8%
1-2 razy	8,5%	7,5%	9,8%
3-5 razy	20,2%	24,5%	14,6%
6-9 razy	10,6%	13,2%	7,3%
10-19 razy	11,7%	11,3%	12,2%
20-39 razy	8,5%	7,5%	9,8%
40 i więcej razy	14,9%	11,3%	19,5%
WINO			
Nigdy	20,2%	15,1%	19,5%
1-2 razy	35,1%	43,4%	56,1%
3-5 razy	19,1%	17,0%	22,0%
6-9 razy	14,9%	17,0%	22,0%
10-19 razy	11,7%	9,4%	12,2%
20-39 razy	3,2%	3,8%	4,9%
40 i więcej razy	1,1%	0,0%	0,0%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	28,0%	24,5%	32,5%
1-2 razy	18,3%	18,9%	17,5%
3-5 razy	22,6%	20,8%	25,0%
6-9 razy	12,9%	17,0%	7,5%
10-19 razy	11,8%	13,2%	10,0%
20-39 razy	0,0%	0,0%	0,0%
40 i więcej razy	6,5%	5,7%	7,5%

W przypadku rozróżnienia na płeć – 3/4 respondentek spożyło piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 3/4 respondentek spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 84,9% respondentek deklaruje spożycie wina przynajmniej

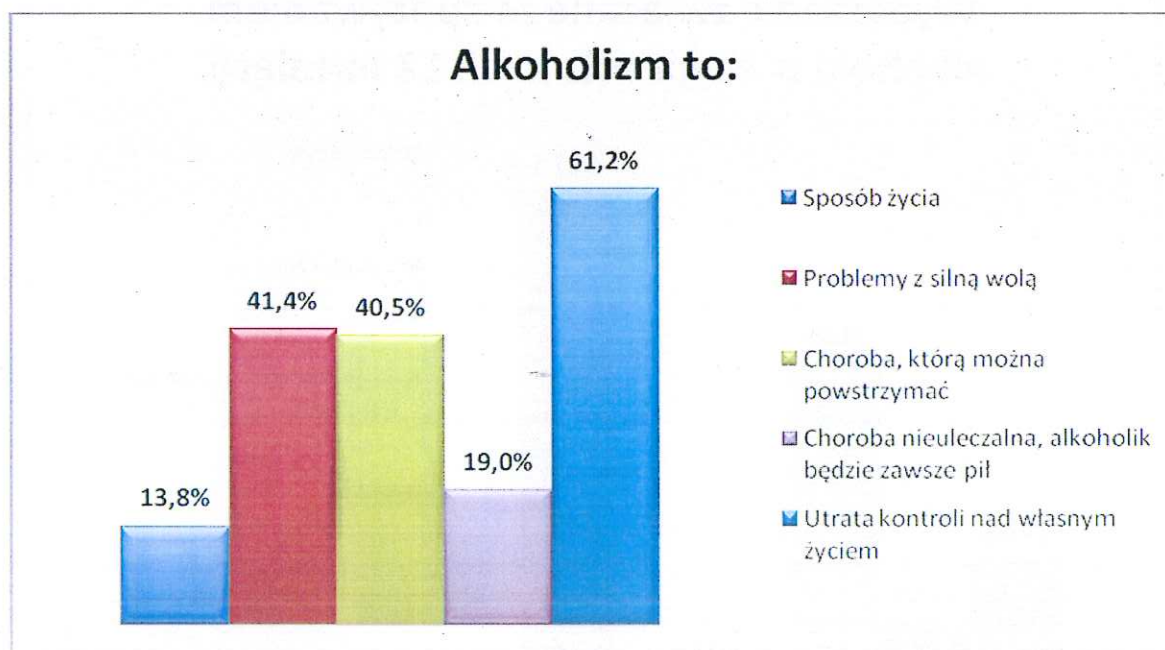
raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 3/4 badanych mężczyzn deklaroowało picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 4/5 mężczyzn spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 67,5% respondentów deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobic czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli lub byli świadkami któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. Blisko 1/2 badanych nie była świadkiem ani uczestnikiem tego typu wydarzeń, 33,6% respondentów doświadczyło lub było świadkiem głośnego i naganego zachowania młodzieży, kolejno 19,8% osób doświadczyło awantury, 15,5% osób - wandalizmu, 12,1% osób bójki. 5,2% badanych osób doznało bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia czy wulgaryzmów.

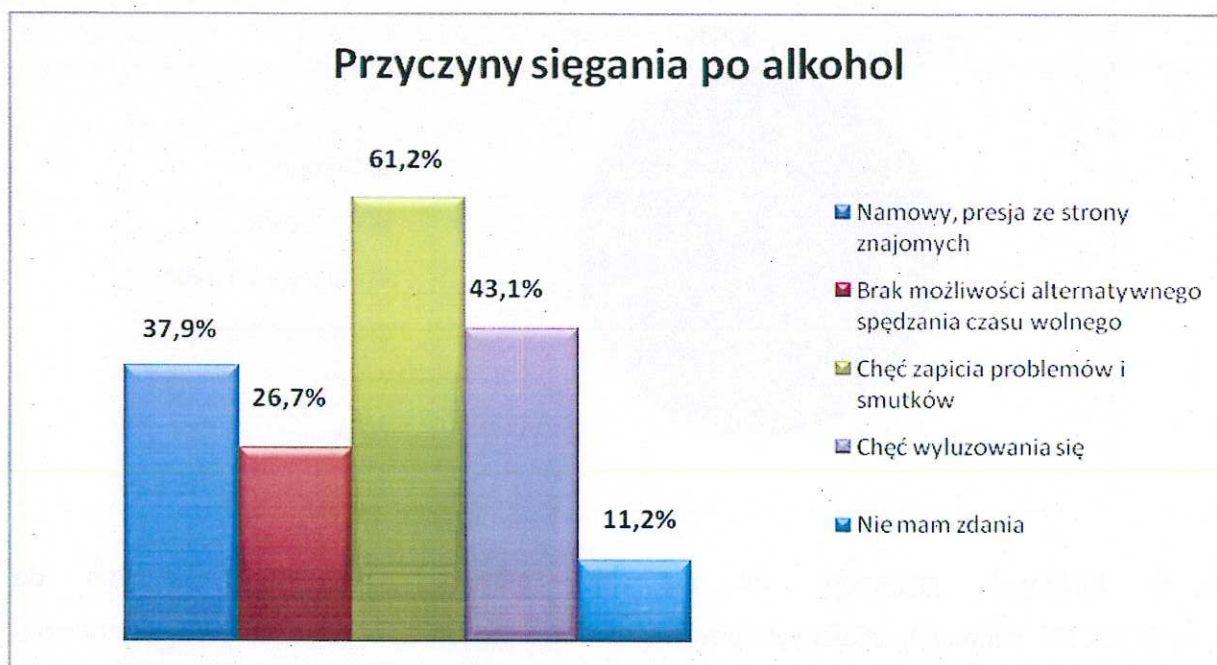
Jak widać, najczęściej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z niestosownie zachowującą się młodzieżą oraz awanturującymi się osobami.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (61,2%); badani określają alkoholizm jako chorobę, którą można powstrzymać (40,5%) i problemy z silną wolą (41,4%). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** 19% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła, 13,8% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mieszkańcy mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów

i smutków (61,2%) oraz chęć wyluzowania się (43,1%). Kolejnym powodem były namowy i presja ze strony znajomych (37,9%) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania wolnego czasu (26,7%), zaś 11,2% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest umiarkowany w gminie Woźniki. Odsetek badanych mieszkańców, którzy próbowali narkotyków jest porównywalny do wyników analiz ogólnopolskich. Zapytaliśmy respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które używają narkotyków.

76,3% badanych przyznaje, że nie zna nikogo, a 18,4% znających do 5 osób i 5,3% badanych znających powyżej 5 osób to umiarkowany niepokojący wynik. W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Woźniki nie posiada takiej wiedzy (91,3%).

Do zażycia narkotyku przyznało się 8,7% badanych mieszkańców gminy Woźniki. Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto zażywanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej „*Postawy wobec narkotyków*” z 2011 roku. Spymano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. 7% badanych udzieliło odpowiedzi twierdzącej na to pytanie. Aż 93% populacji w 2011 roku nie próbowało narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki w populacji zażywali głównie mężczyźni (10%) i tylko 4% kobiet.

Zapytaliśmy również ankietowanych o przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. 5 badanych mieszkańców gminy Woźniki odpowiedziało, że przebywało w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Przemoc

„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.³

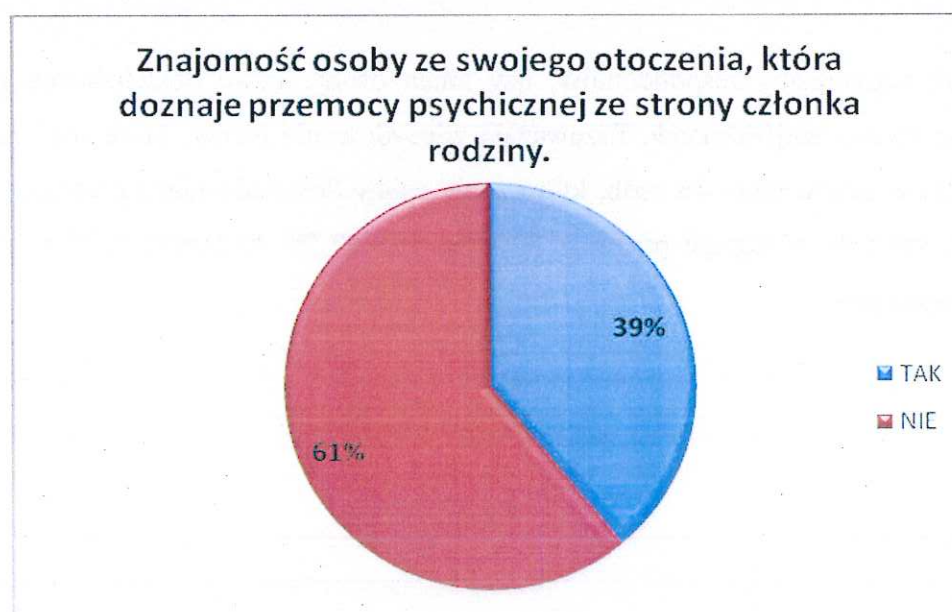
Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w gminie Woźniki.

Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają **przemocy fizycznej ze strony najbliższych**. Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (75,8%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (24,2%). Rodziny, w których występuje przemoc fizyczna zna 27,5% badanych kobiet oraz 17,8% badanych mężczyzn.

³ CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Przeważają badani, którzy nie znają takich osób (61%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (39%). Zestawienie według płci wygląda następująco – 40,3% badanych kobiet oraz 36,4% badanych mężczyzn zna takie rodziny.

Skala zjawiska przemocy zdaje się być stosunkowo poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc psychiczna i fizyczna w rodzinie jest poważnym problemem społecznym. Jak widać również stanowi ona problem w gminie Woźniki.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. 65,8% badanych posiada taką wiedzę, pozostałe 34,2% należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Zdecydowana większość badanych zaprzeczyła temu stwierdzeniu (82,5%), zaś 13,1% badanych nie miało zdania. 4,4% badanych respondentów uznało możliwość zaistnienia takich warunków. Większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.⁴ Badając postawy mieszkańców gminy Woźniki względem tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

⁴ Dz. U. Nr 125, poz. 842

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.”

Tak – 21,1%

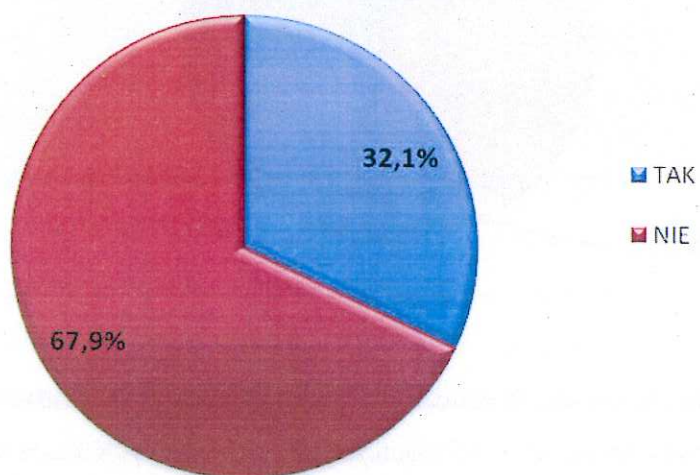
Nie – 78,9%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	14,5%	31,1%
Nie	85,5%	68,9%

W tym pytaniu wystąpiło niewielkie zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Badani mężczyźni nieznacznie częściej niż badane kobiety odpowiadali twierdząco na to pytanie. Stosunkowo niewielu badanych mieszkańców zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, kiedy dziecku trzeba, na przykład, dać klapsa.

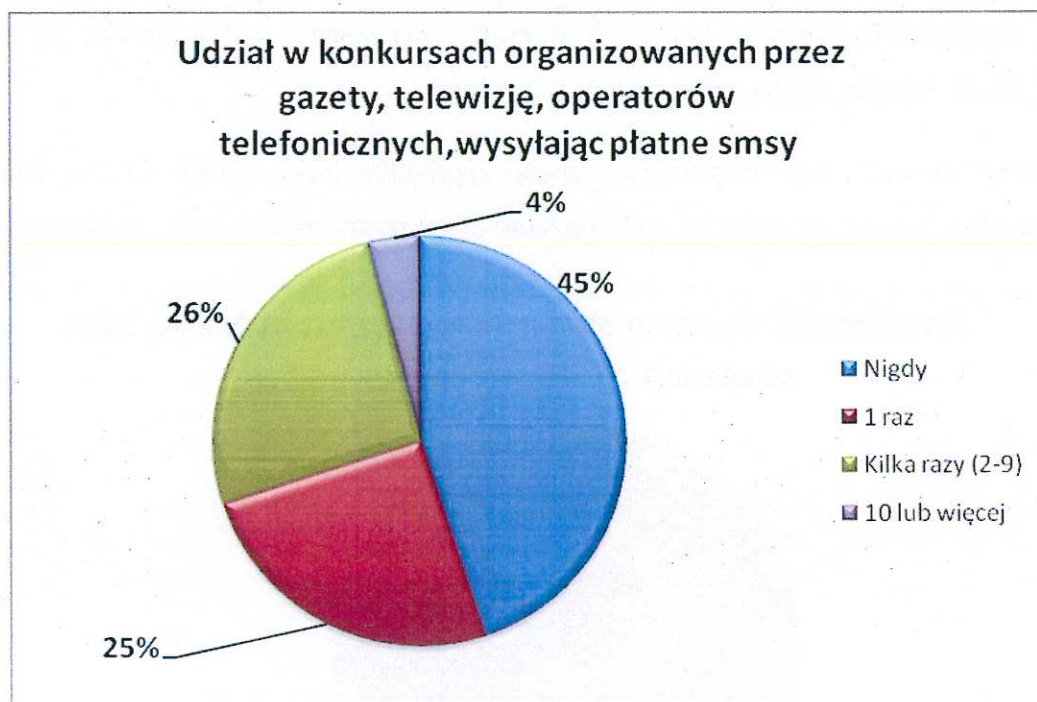
Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 32,1% badanych odpowiedziało, że spotkali się w swoim otoczeniu z przypadkiem uderzenia małoletniego.

Znajomość dzieci w swoim otoczeniu, które są bite przez ich rodziców/opiekunów.

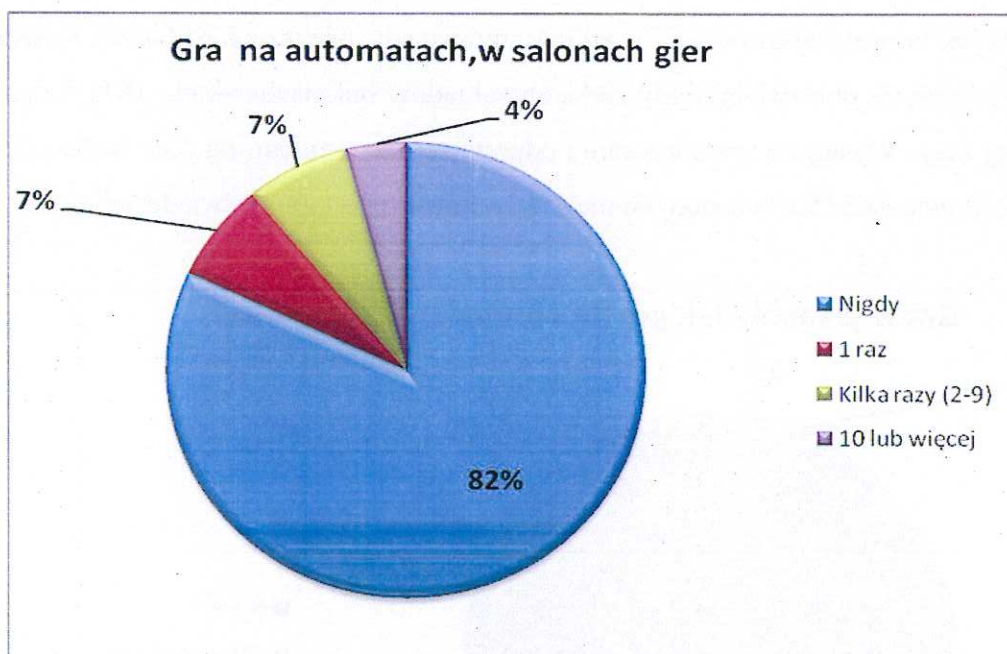

Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe

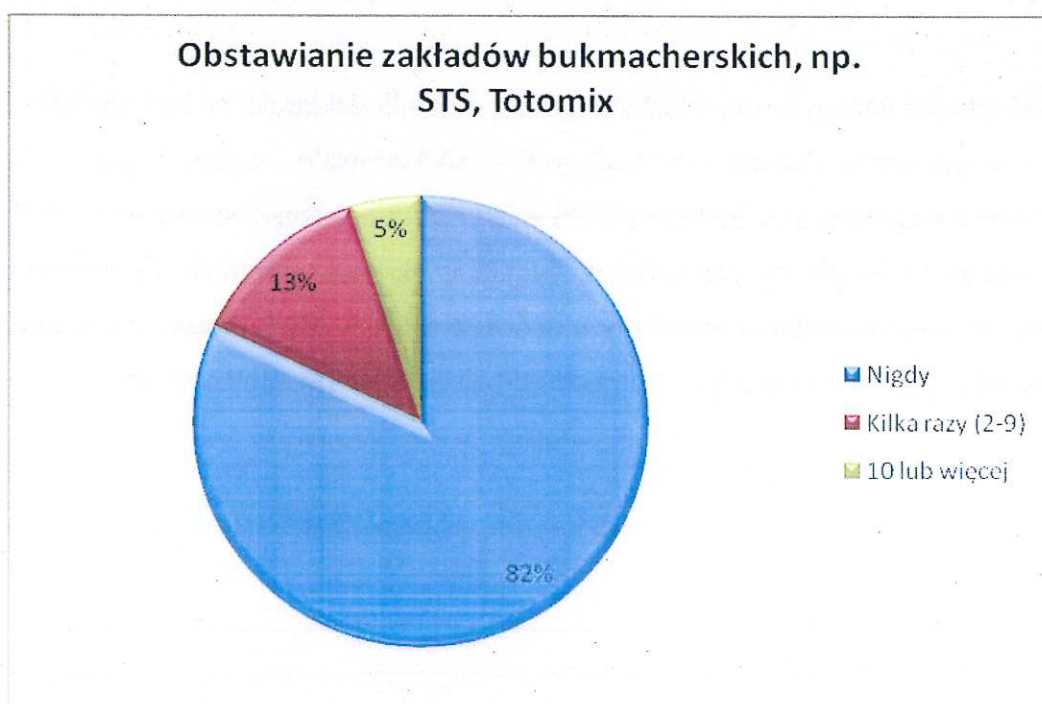
Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzieży. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając mieszkańców gminy Woźniki o ich osobiste doświadczenia.

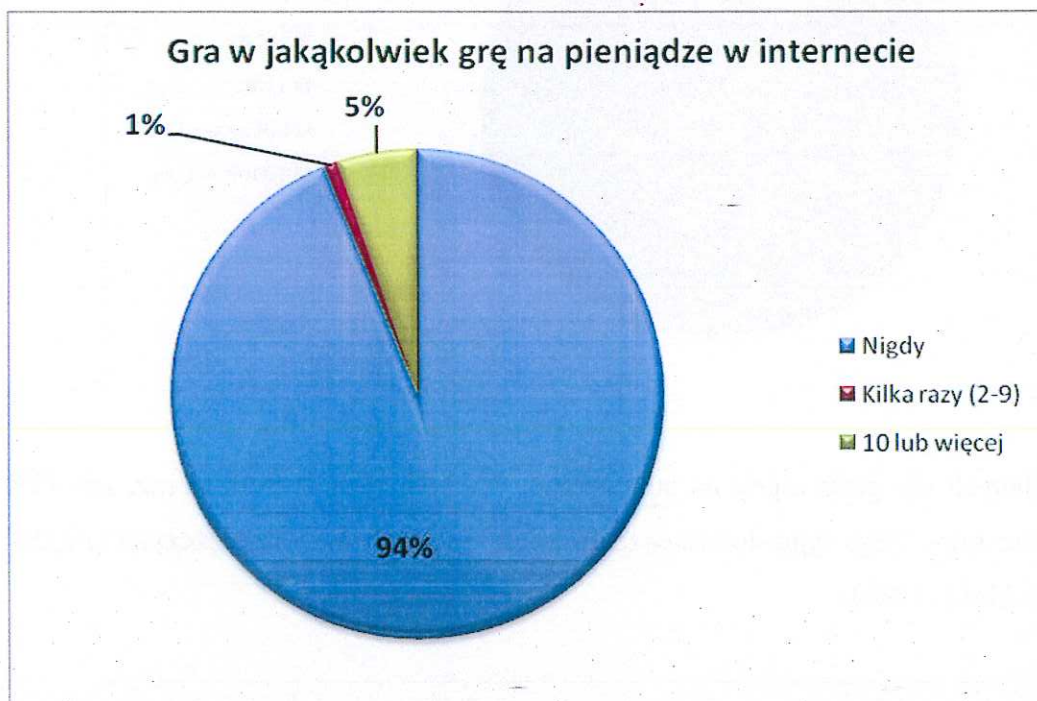
55% mieszkańców gminy Woźniki nie brało udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 25% badanych wzięło udział w takim konkursie raz, 26% badanych – kilka razy, zaś 4% badanych – 10 lub więcej razy. 53% badanych kobiet i 57,7% badanych mężczyzn brało udział w tego typu konkursach. W badaniu CBOS w 2011 roku na temat hazardu, 18% Polaków deklarowało uczestnictwo w konkursach czy grach tego typu w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Większość badanych nie grała nigdy na automatach, 7% badanych zrobiło to raz, zaś 11% badanych – kilka razy. Tego typu doświadczenia miało więcej badanych mężczyzn (22,2%) niż badanych kobiet (17,4%).

Podobnie, jak w przypadku pytania o grę na automatach, większość badanych mieszkańców gminy Woźniki nie obstawiała nigdy żadnych zakładów bukmacherskich, 18% badanych – 2 lub więcej razy. Wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć badanych. 17,1% badanych kobiet oraz 15,6% badanych mężczyzn miało tego typu doświadczenia.

Niewielki odsetek badanych mieszkańców gminy Woźniki deklaruje, że brał udział w grze na pieniądze w Internecie. Zaledwie 6% badanych – zadeklarowało, że grało w grę na pieniądze w Internecie co najmniej raz. Badanie CBOS z 2011 roku pokazuje, że zaledwie 1% Polaków grało w jakąkolwiek grę na pieniądze w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 184 uczniów. W szkołach podstawowych przebadano 68 uczniów (30 dziewczynek i 38 chłopców), w szkołach gimnazjalnych 97 uczniów (51 dziewczyn i 46 chłopców), a w szkołach ponadgimnazjalnych - 19 uczniów (15 dziewczyn i 4 chłopców). Ankieta składała się z 60 pytań zamkniętych. Uczniowie szkół podstawowych wypełniali krótsze ankiety (50 pytań zamkniętych). Poniższa diagnoza zawiera procentowe porównania wyników dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, natomiast ze względu na małą liczebność uczniów szkół ponadgimnazjalnych, wyniki dla tej grupy zostaną przedstawione w postaci liczbowej.

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- hazardu i innych ryzykownych zachowań;
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi, analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Ankieta została skonstruowana w taki sposób, by możliwe było porównanie wyników tego badania z wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy

uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) w 2011 roku (J. Sierosławski, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2011 roku. Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii). W naszym badaniu, oprócz uczniów szkół gimnazjalnych uwzględniliśmy również uczniów klas szóstych szkół podstawowych. Poniższa tabela ilustruje nasilenie spożywania alkoholu, palenia papierosów, używania narkotyków i dopalaczy w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Woźniki:

Tab. 5. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkoła Podstawowa		Gimnazjum	
	N	%	N	%
Picie alkoholu	7	10,3	54	55,7
Palenie papierosów	4	6	24	24,7
Używanie narkotyków	-	-	3	3,1
Używanie dopalaczy	-	-	3	3,1

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 55,7% gimnazjalistów, 10,3% uczniów szkoły podstawowej oraz 14 badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Alkohol jest środkiem psychoaktywnym najbardziej rozpowszechnionym wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Uzyskane wyniki są niższe w przypadku gimnazjalistów od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w ciągu całego życia piło 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych.

Stosunkowo rozpowszechnione wśród gimnazjalistów jest również palenie papierosów – 24,7%. Wynik uzyskany w badaniu młodych mieszkańców jest niższy w przypadku gimnazjalistów od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w życiu paliło 57,2% gimnazjalistów.

Wyniki badań wskazują na niski odsetek młodych osób sięgających po substancje odurzające. Odsetek młodych osób, które używają narkotyków w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniósł 3,1%, natomiast w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 6

uczniów przyznało się do zażywania narkotyków. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi. Sondaż Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. Zjawisko używania dopalaczy przez badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki nie występuje. W następnej kolejności zostaną dokładnie przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Średni wiek pierwszego kontaktu gimnazjalistów z alkoholem wynosił 13 lat, natomiast wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej - 16 lat. W badaniu ESPAD z 2011 roku kiedykolwiek w życiu piło alkohol 89% gimnazjalistów oraz 85,6% gimnazjalistek. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych. 3/4 badanych uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych spożywało alkohol.

Tab. 6. Spożywanie napojów alkoholowych przez młodych mieszkańców w gminie Woźniki.

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	10,3%	55,7%
Nie	89,7%	44,3%

Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu uczniowie szkół podstawowych podawali chęć zaimponowania oraz obawę przed odrzuceniem przez grupę znajomych. Uczniowie ze starszej grupy wiekowej, podobnie jak ich młodszy koledzy i koleżanki, wskazywali często na chęć zaimponowania jako powód sięgania po alkohol.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Woźniki zaobserwowano znaczne zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 7. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Woźniki.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	25%	6,2%
Raczej trudno	20,6%	9,3%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	19,1%	33%
Raczej łatwo	11,8%	29,9%
Bardzo łatwo	-	14,4%
Nie wiem	23,5%	7,2%

Wyraźnie widać tendencję wzrostową w dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi. Wśród uczniów szkół podstawowych, 11,8% badanych uznało zakup alkoholu za czynność raczej łatwą i bardzo łatwą, w przypadku gimnazjalistów odsetek ten wyniósł 44,3%. W ten sam sposób odpowiedziała ponad połowa badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wielu uczniów wskazało na sytuację zdobycia alkoholu przez osoby niepełnoletnie za sprawą osób trzecich. **Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.**

Uzyskane wyniki są niższe od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których 49,3% gimnazjalistów deklaruje, że zakup piwa jest dla nich bardzo łatwy, 39,5% uczniów szkół gimnazjalnych uznaje zakup wina za czynność bardzo łatwą, zaś 33,4% gimnazjalistów wypowiada się w ten sposób o kupowaniu wódki. Badani młodzi mieszkańcy gminy Woźniki najczęściej swój pierwszy kontakt z alkoholem mieli na wakacjach oraz w swoim domu. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 8. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu. Liczba odpowiedzi.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś kontakt z alkoholem?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
W szkole	-	-	-
W czasie wolnym	1	8	5
Na dyskotecę/w pubie	1	8	5
Na wakacjach	-	8	3
W domu	2	13	1
W innej sytuacji	1	8	0

Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 8 gimnazjalistów 3 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy mieli kiedykolwiek kontakt z alkoholem. 8 gimnazjalistów spożyła pierwszy raz w życiu alkohol w czasie wolnym. 8 gimnazjalistów z gminy Woźniki, którzy mieli kiedykolwiek kontakt z alkoholem, spożywało alkohol na dyskotecę.

Tab. 9. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Procenty dotyczą wszystkich uczniów szkół gimnazjalnych, którzy spożywali alkohol.

Gimnazjum	
PIWO	
Nigdy	17,8%
1-2 razy	17,8%
3-5 razy	20,0%
6-9 razy	11,1%
10-19 razy	11,1%
20-39 razy	4,4%
40 i więcej razy	17,8%
WINO	
Nigdy	37,8%
1-2 razy	31,1%
3-5 razy	22,2%
6-9 razy	4,4%
10-19 razy	2,2%
20-39 razy	2,2%
40 i więcej razy	0,0%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE	
Nigdy	33,3%
1-2 razy	40,0%
3-5 razy	11,1%
6-9 razy	4,4%
10-19 razy	4,4%
20-39 razy	2,2%
40 i więcej razy	4,4%

Spożycie co najmniej jednego piwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez uczniów szkół gimnazjalnych wynosi blisko 4/5, spożywanie wina - 2/3, natomiast poziom picia napojów wysokoprocentowych w gimnazjach w gminie Woźniki również wynosi 2/3. W szkołach ponadgimnazjalnych spośród 19 badanych osób, do picia piwa przyznało się 14

uczniów, do picia wina - 10 uczniów, natomiast do picia napojów wysokoprocentowych - 13 uczniów.

66,7% gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 11,1% gimnazjalistów – średnio raz w miesiącu, a kolejnych 8,9% uczniów z tej grupy spróbowało alkoholu tylko raz w życiu, 8,9% - kilka razy w miesiącu. 5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 3 uczniów – średnio raz w miesiącu, a kolejnych 5 uczniów z tej grupy pije alkohol kilka razy w miesiącu. .

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało blisko 3/4 gimnazjalistów oraz 9/10 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej mających kontakt z alkoholem. Pozostałe osoby były namawiane do spożycia alkoholu przez znajomych.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań, zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 3/4 uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 3 gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 5 gimnazjalistów upiło się 2-9 razy, a 2 gimnazjalistów 10 lub więcej razy. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 1/3 uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 3 gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 6 gimnazjalistów upiło się 2-9 razy.

Podsumowując, **10,3% badanych gimnazjalistów przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem** (procenty dotyczą wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem). W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Do przekroczenia progu nietrzeźwości chociaż raz w życiu przyznało się 48,6% gimnazjalistów, zaś do silnego upicia się chociaż raz

w życiu przyznało się 44,5% gimnazjalistów. Wyniki uzyskane w naszym badaniu wskazują na znacznie niższy odsetek uczniów, którzy posiadali tego typu doświadczenia.

Rodzina odgrywa istotną rolę w wychowywaniu młodego pokolenia. Rodzice mogą mieć decydujący wpływ na podejmowanie doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi przez ich dzieci, dlatego też ta kwestia została poruszona w badaniach. Uczniowie udzielali odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 10. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Gimnazjum
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	20%
Ukarali mnie	-
Nie zorientowali się	20%
Zauważyli, ale nie zareagowali	2,2%
Taka sytuacja nie miała miejsca	57,8%

57,8% uczniów szkół gimnazjalnych nie doświadczyło takiej sytuacji. **Niepokojący wydaje się jednak znaczny odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu (1/5 gimnazjalistów oraz 3/5 uczniów szkół ponadgimnazjalnych).**

Palenie tytoniu

Analizę związaną z paleniem papierosów w gminie Woźniki warto zacząć od wskazania średniego wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi uczniów dla szkół gimnazjalnych – 13,6 lat, uczniów szkół ponadgimnazjalnych - 13,5 lat. Stosunkowo umiarkowany odsetek osób, które kiedykolwiek paliły papierosa w badanej grupie (24,7% uczniów szkół gimnazjalnych) jest niższy w przypadku gimnazjalistów od wyników badania ESPAD z 2011 roku, według których w czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 57,2% uczniów. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia z paleniem papierosów. W szkole ponadgimnazjalnej 10 uczniów przyznało, że paliło papierosy.

Tab. 11. Palenie papierosów przez młodych mieszkańców gminy Woźniki.

Czy paliłeś kiedykolwiek papierosy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	6%	24,7%
Nie	94%	75,3%

Powyższe pytanie odnosiło się do zjawiska eksperymentowania z tą substancją, czyli podejmowania prób palenia tytoniu. W kolejnym pytaniu interesowało nas poznanie rozmiarów grupy aktualnie palących młodych mieszkańców gminy Woźniki.

Badani uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie o palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej palenie tytoniu, 2 uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, 3 gimnazjalistów mniej niż jednego papierosa dziennie, natomiast 2 uczniów paliło 1-5 papierosów dziennie, a jeden uczeń - więcej niż 20 papierosów dziennie. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 2 uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, 1 uczeń mniej niż jednego papierosa dziennie, natomiast 2 uczniów paliło 1-5 papierosów dziennie, a jeden uczeń - 6 - 10 papierosów dziennie.

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 9 uczniów spośród wszystkich gimnazjalistów oraz 6 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy mieli kiedykolwiek kontakt z papierosami. Według ESPAD z 2011 roku, w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 29,8% gimnazjalistów.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab.12. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Woźniki.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	16,4%	4,1%
Raczej trudno	25,4%	14,4%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	14,9%	19,6%
Raczej łatwo	20,9%	33%
Bardzo łatwo	7,5%	24,7%
Trudno powiedzieć	14,9%	4,1%

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. 14,9% uczniów szkoły podstawowej wskazało na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 28,4% uczniów z tej grupy wiekowej zakup papierosów jest łatwy i bardzo łatwy. Odsetek uczniów gimnazjum, którzy oceniają zakup papierosów jako raczej łatwy oraz bardzo łatwy wynosi 55,7%. Spośród 19 badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 3 uczniów przyznało, że raczej trudno kupić papierosy przez osobę niepełnoletnią na terenie gminy Woźniki, natomiast 11 osób przyznało, że jest to raczej łatwy oraz bardzo łatwy zakup, z kolei 4 osoby wskazały na odpowiedź *trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby, to można*. **Powinno to uświadamiać dorosłym, że młodzi ludzie mają stanowczo zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.**

1/2 gimnazjalistów oraz 3/5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazuje, że dostęp do papierosów jest dla nich bardzo łatwy. Uzyskane wyniki są wyższe do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których odsetek uczniów określających zdobycie papierosów jako bardzo łatwe zadanie wśród gimnazjalistów wyniósł 48,1%.

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia był rezultatem własnej decyzji (3/4 odpowiedzi gimnazjalistów oraz 3/5 odpowiedzi uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Badani wskazywali również na wpływ rówieśników. Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej.

Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosy, lecz ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Tab. 13. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa. Odsetek dotyczy osób, które deklarowały wcześniej palenie tytoniu.

Gdzie po raz pierwszy palileś?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	3	1
Dyskoteka/pub	2	1
Wakacje	4	2
Czas wolny/po lekcjach	12	5
Dom	2	1
Inna sytuacja	-	-

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały czas wolny i wakacje jako początek kontaktu z papierosami. Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie wakacyjnych wyjazdów. Uczniowie wskazywali również na szkołę jako miejsce, w którym mieli pierwszy kontakt z papierosami.

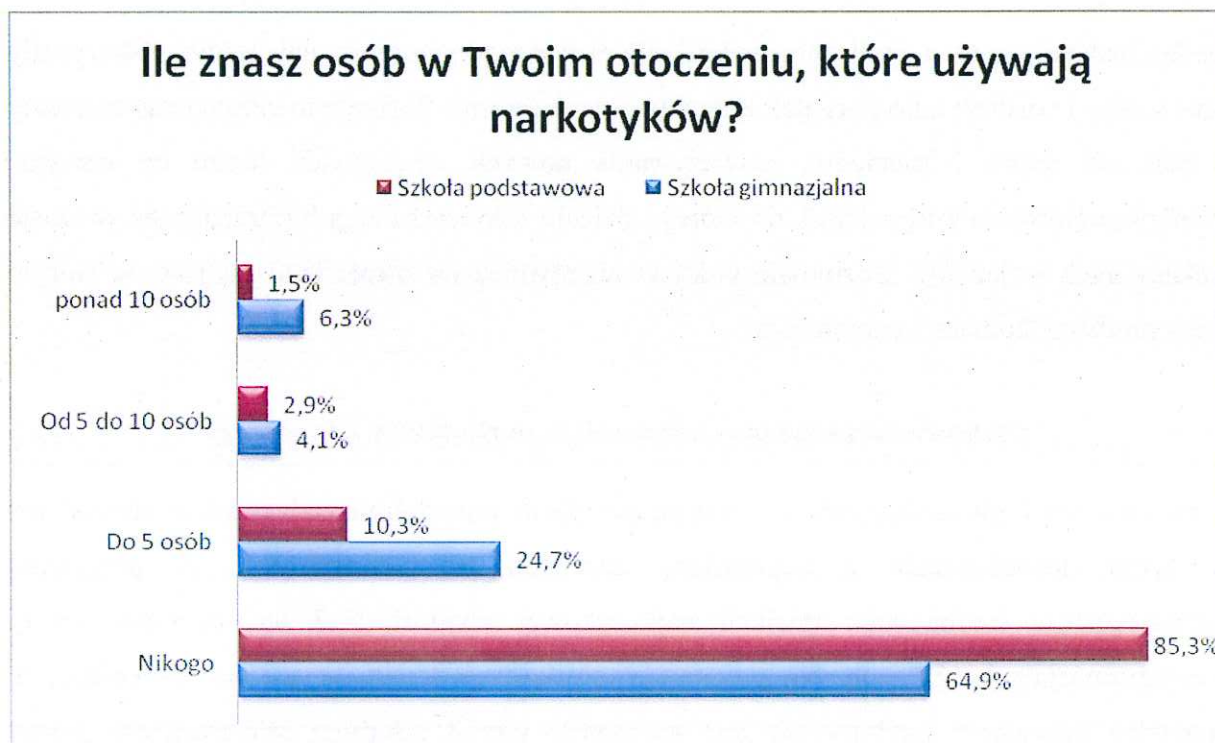
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy

3 uczniów szkół gimnazjalnych oraz 6 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało chociaż raz w życiu doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku gimnazjalistów średni wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 14,7 lat, uczniów szkoły ponadgimnazjalnej - 14,5 lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko zażywania narkotyków jest niewielkie wśród młodych mieszkańców gminy Woźniki.**

Tab. 14. Używanie narkotyków przez młodych mieszkańców gminy Woźniki.

Czy użyłeś kiedykolwiek narkotyku?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	-	3,1%
Nie	100%	96,9%

Problem używania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest przy pytaniu o to, ile zna się osób używających substancji odurzających. Poznanie rozpowszechnienia używania substancji w najbliższym otoczeniu pozwala w przybliżeniu oszacować ryzyko sięgania po nie. W szkołach podstawowych 14,7% uczniów zna osoby używające narkotyków, natomiast w szkołach gimnazjalnych odsetek ten wyniósł 35,1%. Spośród 19 badanych uczniów szkoły gimnazjalnej, 6 uczniów zna ponad 10 osób, które zażywają narkotyki, 4 uczniów zna do 5 osób, natomiast jeden uczeń - od 5 do 10 osób spożywających substancje psychoaktywne.

Według badań ESPAD z 2011 roku, 61,7% gimnazjalistów ma wśród swoich przyjaciół osoby, które palą marihuanę lub haszysz, 22,7% gimnazjalistów deklaruje, że ma wśród przyjaciół osoby, które biorą środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza, 16,2% gimnazjalistów ma wśród przyjaciół osoby, które biorą ecstasy, zaś 17,5% gimnazjalistów ma wśród przyjaciół osoby używające środków wziewnych.

Tab. 15. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Woźniki.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	43,3%	23,7%
Raczej trudno	11,9%	14,4%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	10,4%	26,8%
Raczej łatwo	7,5%	8,2%
Bardzo łatwo	3%	3,1%
Nie wiem	23,9%	23,7%

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej, zaledwie 10,5% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy oraz bardzo łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało 11,3% nastolatków. Spośród 19 badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 6 uczniów odpowiedziało, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy oraz bardzo łatwy, natomiast 4 uczniów z tej grupy wskazało, że trudno jest zakupić narkotyki w ich środowisku.

Tab. 16. Wiedza na temat miejsc, w których można kupić narkotyki.

Gdzie, według Ciebie, najłatwiej można kupić narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Na podwórku	5,3%	12,8%
Na dyskotecę	16%	15,6%
W szkole	9,6%	4,6%
Można zamówić przez telefon	8,5%	4,6%
Można zamówić przez Internet	23,4%	9,2%
Nie wiem	37,2%	53,2%

Blisko 1/3 uczniów szkół podstawowych oraz ponad połowa gimnazjalistów deklaruje, że nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Badani uczniowie ze szkoły ponadgimnazjalnej, gimnazjalnej i szkoły podstawowej najczęściej

wskazują na dyskotekę jako miejsce, gdzie można kupić narkotyki. Niepokoii informacja, że dla niektórych uczniów (w szczególności uczniów szkoły podstawowej) miejscem, w którym najłatwiej można kupić narkotyki, jest szkoła. Na tę odpowiedź wskazało 5 badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklarowali używanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. 2 uczniów szkoły gimnazjalnej i 4 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spożyło narkotyki na wakacjach, natomiast 1 uczeń gimnazjum i 1 uczeń szkoły ponadgimnazjalnej - w czasie wolnym po szkole.

Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami, 2/3 badanych gimnazjalistów i 4/5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej odpowiedziało, że spróbowało narkotyków z własnej inicjatywy.

Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie używają narkotyków. Trzech gimnazjalistów spróbowało tej substancji tylko raz w życiu. Jeden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej zażywa narkotyki kilka razy w miesiącu, jeden uczeń z tej grupy - średnio raz w miesiącu, 4 uczniów - okazjonalnie (kilka razy w roku).

Istotną informacją jest rodzaj substancji odurzających, po które sięgają młodzi ludzie oraz częstotliwości używania tych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Trzech gimnazjalistów i 3 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej zażywało marihuanę. Jeden uczeń szkoły gimnazjalnej - klej, rozpuszczalnik. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 3 uczniów zażywało amfetaminę, jeden uczeń - LSD, jeden uczeń - ecstasy, jeden uczeń - środki nasenne, jeden uczeń - klej, rozpuszczalnik, natomiast dwóch uczniów spożywało grzyby halucynogenne.

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 95,5% uczniów szkół podstawowych oraz 92,8% gimnazjalistów i 3/4 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Informacje te mogą świadczyć o dużej świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród uczniów.

Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku produktów nazywanych dopalaczami. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Woźniki. Trzech uczniów szkół gimnazjalnych (3,1%) przyznało się do stosowania dopalaczy. Żaden z uczniów szkoły ponadgimnazjalnej z terenu gminy nie zażywał dopalaczy.

Tab. 17. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców gminy Woźniki.

Czy użyłeś kiedykolwiek dopalaczy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	-	3,1%
Nie	100%	96,9%

Następne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Woźniki. 1/5 badanych uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 59,7% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 9% badanych deklaruje, że jest to raczej łatwe oraz bardzo łatwe zadanie. Wśród uczniów gimnazjum wyniki rozkładają się następująco: 1/4 gimnazjalistów nie posiada wiedzy na ten temat; dla 41,2% gimnazjalistów zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 15,5% gimnazjalistów ocenia to zadanie jako raczej łatwe bądź bardzo łatwe. Dla 6 badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej jest to łatwe zadanie, natomiast 5 uczniów z tej grupy ocenia kupno dopalaczy jako raczej trudne oraz trudne.

Tab. 18. Dostępność dopalaczy w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Woźniki.

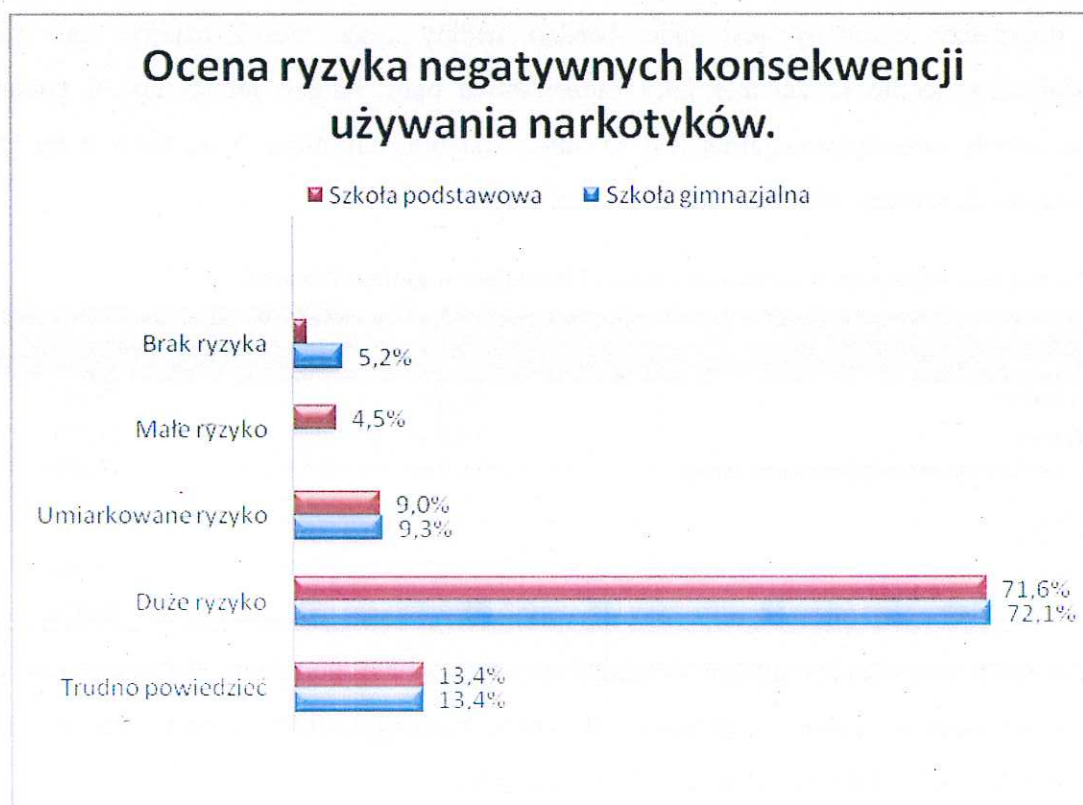
Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić dopalacze jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	41,8%	19,6%
Raczej trudno	17,9%	21,6%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	11,9%	16,5%
Raczej łatwo	6%	13,4%
Bardzo łatwo	3%	2,1%
Trudno powiedzieć	19,4%	26,8%

Badani młodzi mieszkańcy gminy Woźniki oceniają zakup dopalaczy jako łatwiejszy od młodych uczestników badania ESPAD z 2011 roku, w którym 40,5% gimnazjalistów oceniło dopalacze jako raczej łatwo lub bardzo łatwo dostępne.

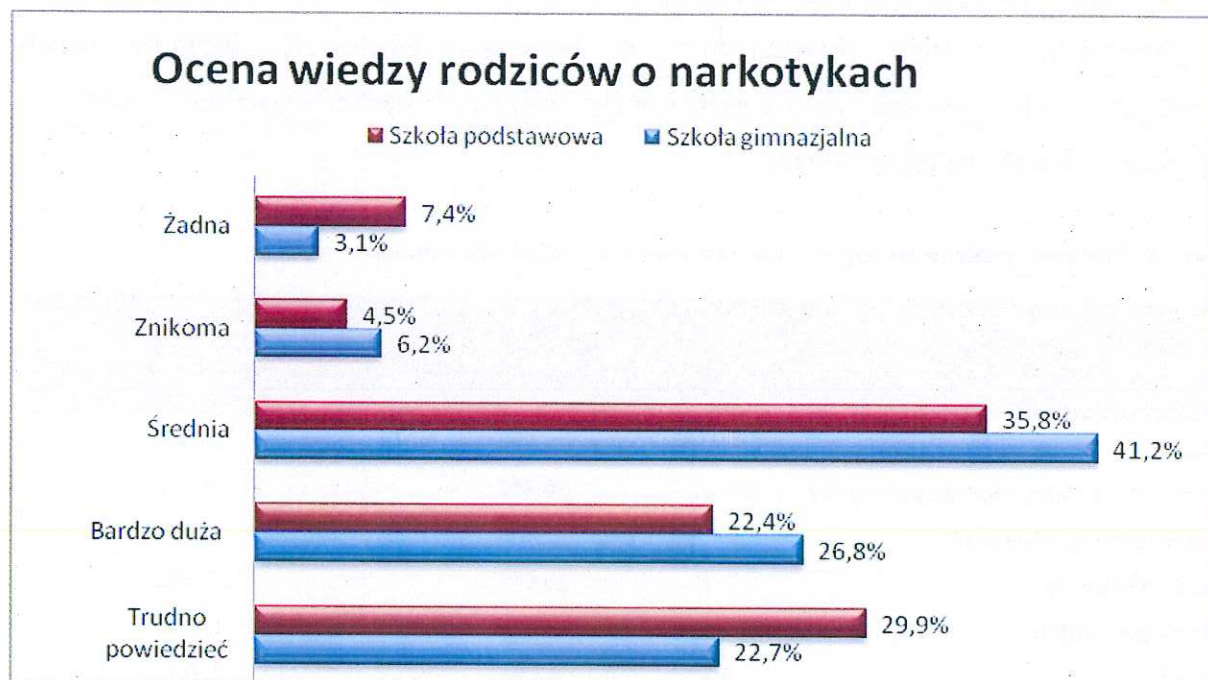
Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. 4,1% gimnazjalistów przyznało, że spróbowałiby dopalaczy, gdyby mieli okazję. Żaden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej ani żaden uczeń szkoły podstawowej nie odpowiedział twierdząco na to pytanie.

Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem substancji psychoaktywnych (alkoholu, dopalaczy, narkotyków) na terenie szkoły. 2 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej i 9 uczniów szkoły gimnazjalnej mieli tego typu doświadczenie.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę tego, jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą, kiedy używają narkotyków. Większość uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 71,6% uczniów szkół podstawowych oraz 72,1% gimnazjalistów deklaruje, że używanie narkotyków jest bardzo szkodliwe. Spośród 19 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 14 uczniów przyznało, że zażywanie narkotyków wiąże się z dużym ryzykiem. Zaledwie 2 uczniów z tej grupy wiekowej odpowiedziało, że zażywanie substancji psychoaktywnych wiąże się z małym ryzykiem.

Należy podkreślić, że stosunkowo niewielki odsetek badanych deklaruje, że narkotyki wcale nie są szkodliwe dla zdrowia osób używających tych substancji.

Uczniowie z gminy Woźniki zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. W przeważającej części młodzi ludzie w szkole gimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią - odpowiedziało tak 41,2% gimnazjalistów. 29,9% uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na ten temat, 7,4% uczniów szkół podstawowych deklaruje, że ich rodzice nie posiadają żadnej wiedzy na temat narkotyków, a 22,4% uczniów szkół podstawowych oraz 26,8% gimnazjalistów ocenia wiedzę rodziców o narkotykach jako bardzo dużą. 7 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej odpowiedziało, że wiedza ich rodziców o narkotykach jest bardzo duża, natomiast 7 uczniów oceniło ją jako średnią. Pozostali uczniowie wskazali na odpowiedź *trudno powiedzieć*.

70,1% uczniów szkół podstawowych i 66% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 4/5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 53,7% uczniów szkół podstawowych, 88,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 18 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

W przypadku pytania o reakcję rodziców na używanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Zestawienie wyników dla szkoły podstawowej i gimnazjalnej zostało przedstawione w poniższej tabeli. 15 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na odpowiedź *próbowali pomóc, znaleźć przyczynę*, 7 uczniów z tej grupy wskazało na opcję *ukarali*.

Tab. 19. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w oczach uczniów.

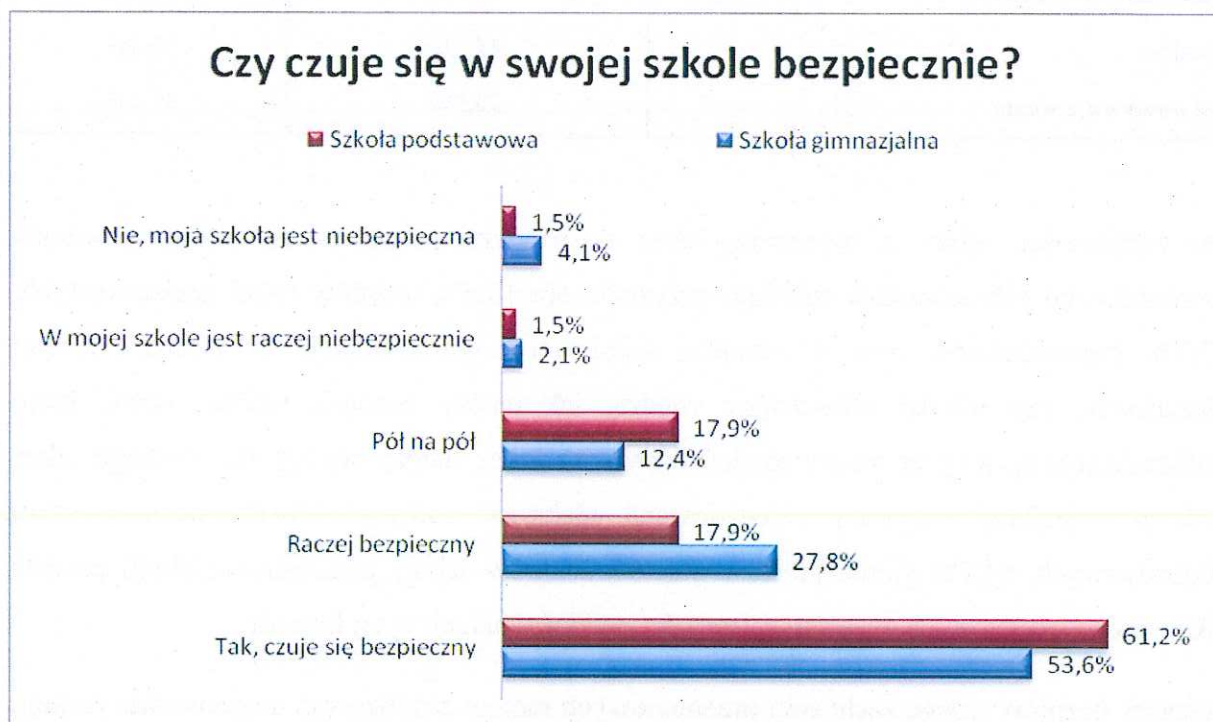
Jak myślisz, jak zareagowaliby Twoi rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Ukarali	17,5%	24,4%
Próbowali pomóc, znaleźć przyczynę	58,8%	49,6%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	1%	3%
Zmartwiliby się	20,6%	17,8%
Nic by nie zrobili	-	1,5%
Inne	2,1%	3,7%

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Woźniki pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie oraz raczej bezpiecznie w szkole czuje się 79,1% uczniów szkół podstawowych oraz 80,4% gimnazjalistów. Niebezpieczeństwo w szkole odczuwa 6,2% gimnazjalistów. 16 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej czuje się bezpiecznie oraz raczej bezpiecznie w szkole, natomiast

jeden uczeń uważa, że w jego szkole jest raczej niebezpiecznie. Zdecydowana większość badanych uczniów wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi. W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 13,5% uczniów szkół podstawowych, 7,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Rezultaty te wskazują, że przemoc jest umiarkowanym problemem w szkołach w gminie Woźniki. Jednocześnie warto dodać, że 1 uczeń szkoły ponadgimnazjalnej, 9 uczniów gimnazjum, 8 uczniów szkoły podstawowej deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Tab. 20. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
--	-------------------	-----------

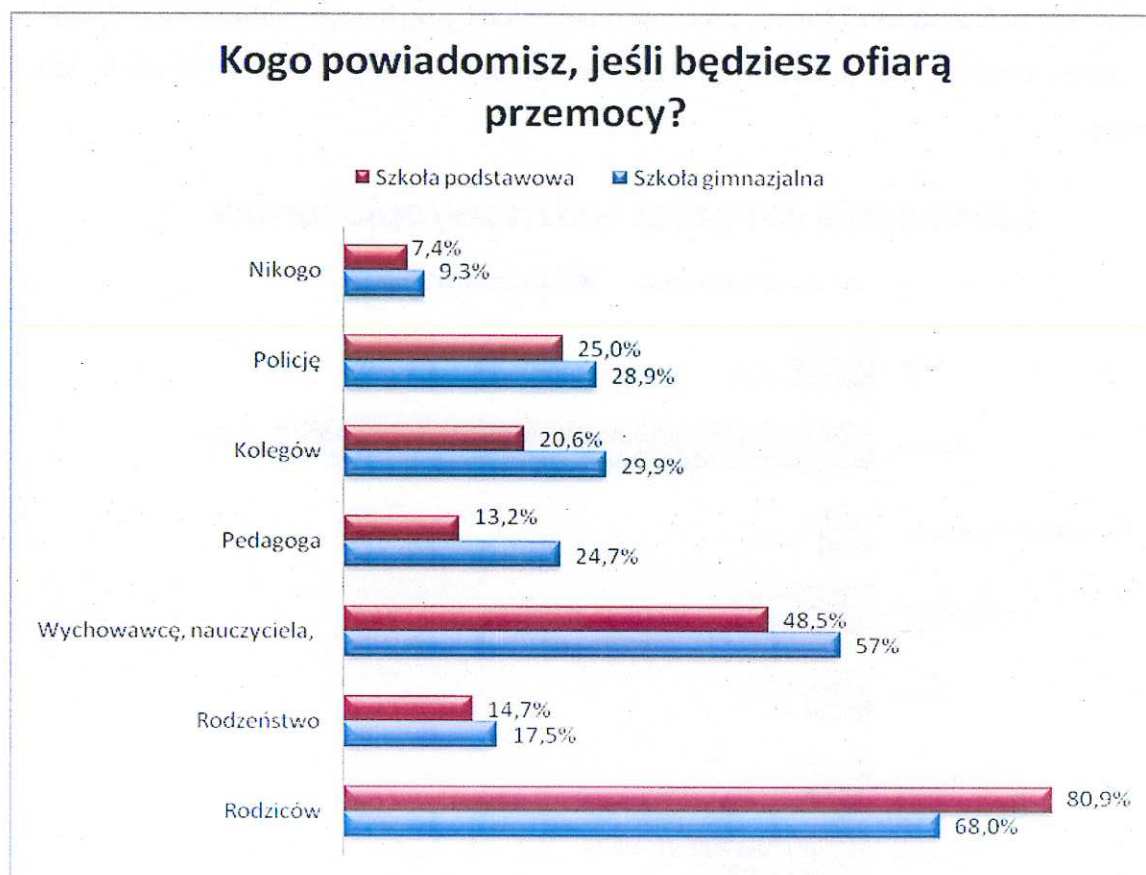
Bardzo często	7,5%	6,2%
Często, kilka razy w tygodniu	6%	1%
Kilka razy w miesiącu	17,9%	14,4%
Rzadko	47,7%	43,3%
Nie obserwuję wcale	20,9%	35,1%

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony otoczenia rówieśniczego lub członków rodziny, przyznaje się 13,4% uczniów szkół podstawowych, 22,7% gimnazjalistów oraz 3 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W związku z tym zbadaliśmy, czy młodzi mieszkańcy wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy ze strony rówieśników oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (80,6% uczniów szkół podstawowych, 84,5% gimnazjalistów oraz 17 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) posiada taką wiedzę, pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **5,3% gimnazjalistów oraz 6,9% uczniów szkoły podstawowej deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Umiarkowanie niepokojący jest wskaźnik uczniów, którzy deklarowali włączenie się do bójki – 10,5% gimnazjalistów oraz 6,9% uczniów szkoły podstawowej zareagowałoby w ten sposób. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (68% gimnazjalistów i 80,9% uczniów szkoły podstawowej). Ankietowani uczniowie wskazywali często na wychowawcę, nauczyciela (48,5% uczniów szkół podstawowych, 57% gimnazjalistów). Badani często deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (20,6% uczniów szkół podstawowych, 29,9% gimnazjalistów). Warto zaznaczyć, że

wśród badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemy. Odpowiedziało w ten sposób 7,4% gimnazjalistów oraz 9,3% uczniów szkoły podstawowej. 11 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej odpowiedziało, że w przypadku doznawania przemy powiadomiłoby w tej sytuacji rodziców, natomiast 7 uczniów powiadomiłoby rodzeństwo, 7 osób z tej grupy - wychowawcę, 9 osób - kolegów, 4 uczniów - rodzeństwo, 5 uczniów - policję.

Badania koncentrowały się również na przemy w rodzinie, relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 88,5% uczniów szkół podstawowych oraz 60,4% gimnazjalistów oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre oraz raczej dobre. Zaledwie 6,2% uczniów szkół gimnazjalnych określiło swoje stosunki z rodzicami jako złe oraz bardzo złe. 14 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre oraz raczej dobre. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się bezpiecznym miejscem dla młodej osoby.

Tab. 21. Jakość relacji młodych mieszkańców gminy Woźniki.

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo dobre	61,1%	60,4%
Raczej dobre	26,9%	24%
Raz dobre, a raz złe	6%	9,4%
Raczej złe	4,5%	4,2%
Bardzo złe	1,5%	2%

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że istnieje znaczny odsetek rodziców nie stosujących kar wobec własnych dzieci. W szkołach podstawowych wyniósł on 41,2%, w gimnazjach 50,5%. Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych

zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci. Kary, jeśli już występują, to najczęściej przybierają formę różnego rodzaju zakazów. Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 3,1% gimnazjalistów. 10 uczniów szkół ponadgimnazjalnych przyznało, że ich rodzice nie stosują żadnych kar, natomiast 5 uczniów wskazało, że rodzice stosują wobec nich zakazy.

Hazard i inne ryzykowne zachowania

Gry hazardowe stanowią poważny, choć dość często pomijany problem społeczny. Istnieje wiele możliwości uprawiania gier hazardowych: udział w loteriach pieniężnych, gra na automatach, odwiedzanie kasyna. Istnieje również możliwość uprawiania gier hazardowych w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS. Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając młodych mieszkańców gminy Woźniki o ich osobiste doświadczenia.

Dane zawarte w poniższej tabeli pokazują, że 32,8% uczniów szkół podstawowych i 29,9% gimnazjalistów oraz 7 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Tab. 22. Udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV, operatorów telefonicznych	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	67,2%	70,1%
1 raz	20,9%	45,5%
Kilka razy (2-9)	11,9%	11,3%
10 lub więcej razy	0,0%	3,1%

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia związanego z grą na automatach w salonach gier. Poniższa tabela zawiera dane, które pokazują, że 30% uczniów szkół podstawowych, 44,8% gimnazjalistów i 11 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach.

Tab. 23. Granie na automatach, w salonach gier.

Granie na automatach, w salonach gier	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	46,3%	66,0%
1 raz	17,9%	18,6%
Kilka razy (2-9)	25,4%	6,2%
10 lub więcej razy	10,4%	9,3%

Zdecydowanie mniej uczniów deklaruje obstawianie przynajmniej raz w życiu zakładów bukmacherskich. Twierdząco na to pytanie odpowiedział jeden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej, 53,7% gimnazjalistów i 34% uczniów szkoły podstawowej.

Tab. 24. Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix.

Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	88,1%	87,6%
1 raz	3,0%	3,1%
Kilka razy (2-9)	7,5%	5,2%
10 lub więcej razy	1,5%	4,1%

Niewielu badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki deklaruje udział w jakichkolwiek grach na pieniądze w Internecie. Przynajmniej raz w życiu miało takie doświadczenia 3 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 10,4% gimnazjalistów i 15,5% uczniów szkół podstawowych.

Tab. 25. Granie w jakiejkolwiek gry na pieniądze w Internecie.

Granie w jakiejkolwiek gry na pieniądze w Internecie	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
--	-------------------	-----------

Nigdy	89,6%	84,5%
1 raz	6,0%	1,0%
Kilka razy (2-9)	3,0%	2,1%
10 lub więcej razy	1,5%	12,4%

Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki są gry na automatach oraz udział w konkursach organizowanych przez operatorów telefonicznych, telewizję itp. Badania ESPAD z 2011 roku pokazują, że około jedna trzecia młodzieży gimnazjalnej (32,9%) ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze.

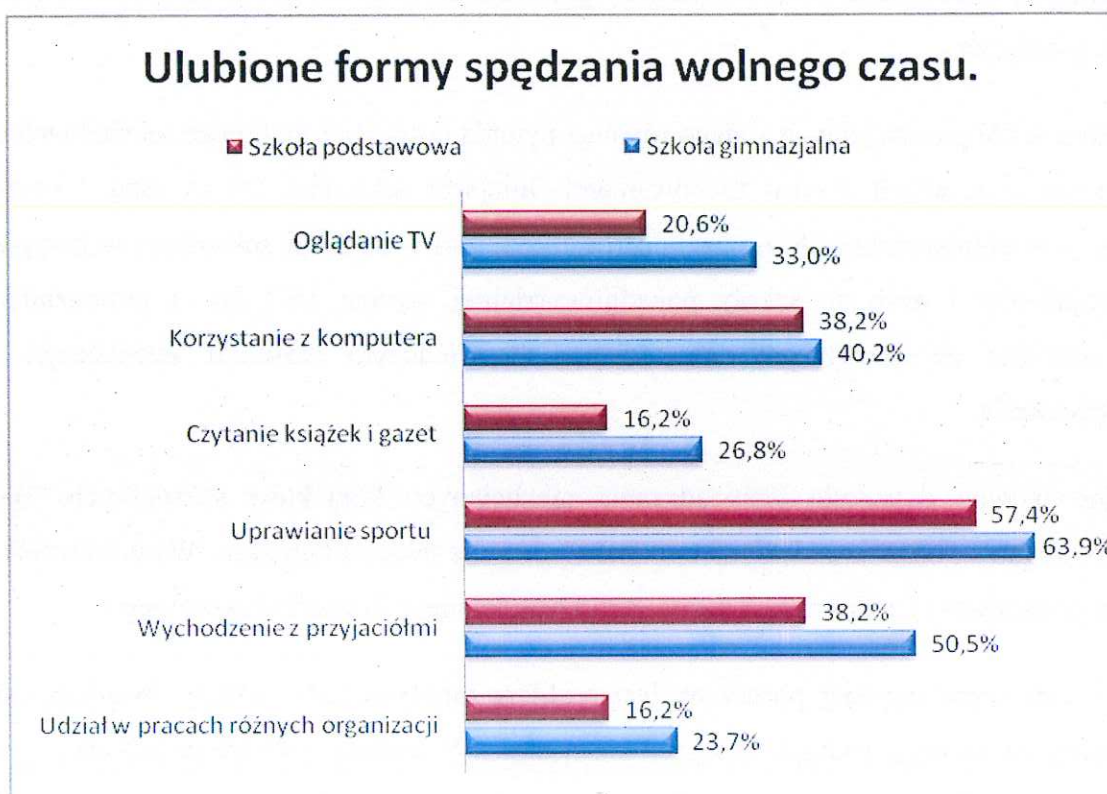
Uczniom szkół gimnazjalnych zadano również pytania dotyczące zachowań seksualnych oraz przekonań związanych z tymi zachowaniami. Inicjację seksualną ma za sobą 4 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 6 gimnazjalistów. Średni wiek inicjacji seksualnej w przypadku gimnazjalistów i osób ze szkoły ponadgimnazjalnej wynosi 15,3 lat. 4 gimnazjalistów i 2 uczniów ze szkoły ponadgimnazjalnej doświadczyło stosunku seksualnego bez zabezpieczenia.

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczania niechcianych kontaktów seksualnych. Wśród gimnazjalistów, 9 uczniów deklaroowało doświadczenie takiego kontaktu. Wśród uczniów ze szkoły podstawowej, jeden uczeń doświadczył niechcianego kontaktu seksualnego.

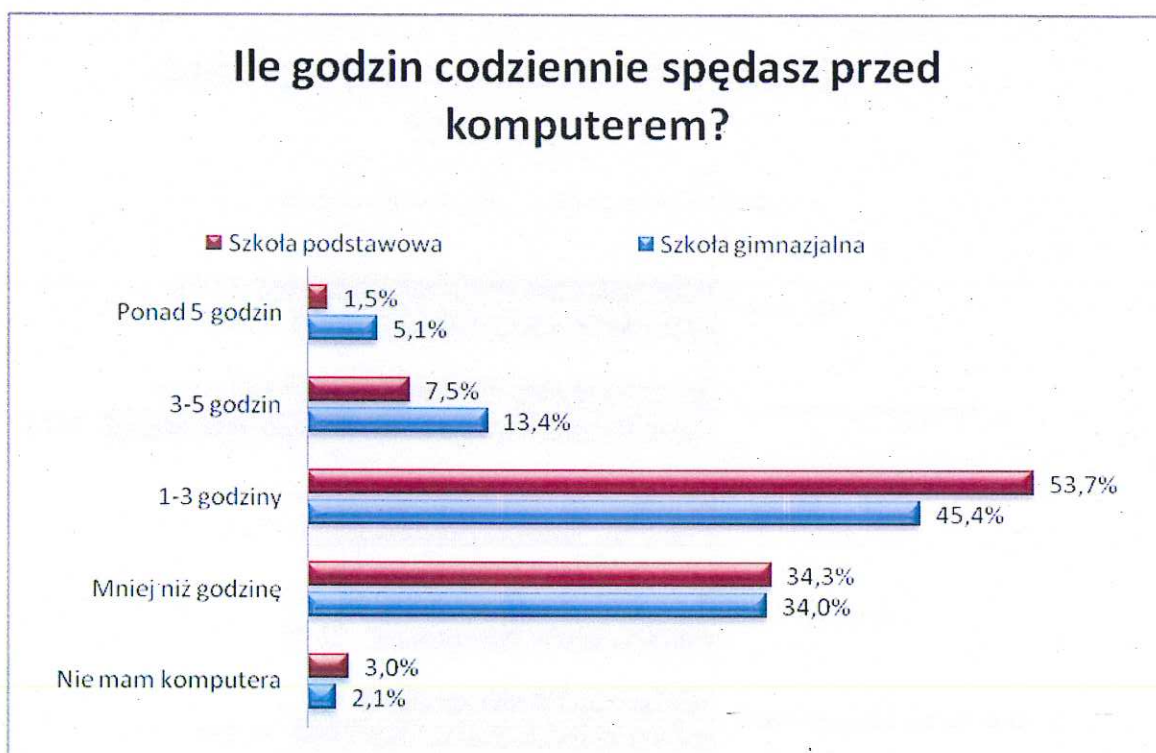
W mediach coraz częściej poruszany jest problem młodych ludzi, którzy świadczą usługi seksualne za różnego rodzaju korzyści materialne. W badaniu młodzi mieszkańcy gminy Woźniki zostali również zapytani o stosunek do świadczenia tego typu usług. 23,2% badanych gimnazjalistów oraz dwóch badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie widzi niczego niestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty.

Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą

Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców gminy Woźniki oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

W badaniu zapytaliśmy uczniów o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Najczęściej wybraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu jest korzystanie z komputera (38,2%), wychodzenie z przyjaciółmi (38,2%) oraz uprawianie sportu (57,4%). Gimnazjaliści odpowiadali w bardzo podobny sposób do uczniów szkoły podstawowej - uczniowie z tej grupy wiekowej lubią spędzać wolny czas korzystając z komputera (40,2%), uprawiając sport (63,9%), oraz wychodząc z przyjaciółmi (50,5%). Najrzadziej badani młodzi mieszkańcy gminy Woźniki biorą udział w pracach różnych organizacji oraz czytają książki i gazety.

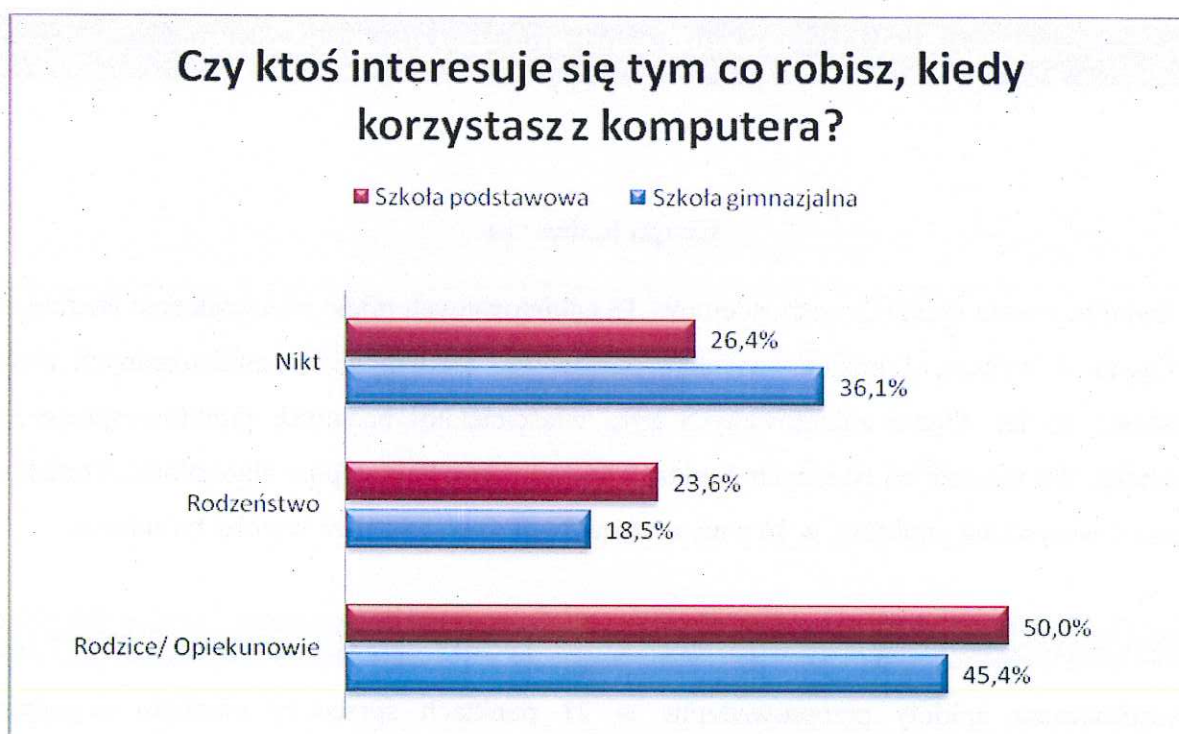
Jak widzimy na powyższym wykresie, 53,7% uczniów szkół podstawowych oraz 45,4% uczniów szkół gimnazjalnych spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. 34,3% uczniów szkoły podstawowej oraz 34% gimnazjalistów spędza codziennie przed komputerem mniej niż godzinę, zaś 5,1% uczniów szkół gimnazjalnych i 1,5% uczniów szkoły podstawowej spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

Młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna z gminy Woźniki najczęściej używa komputera do korzystania z Internetu. 52,9% uczniów szkół podstawowych oraz 48,8% gimnazjalistów wykorzystuje komputer do nauki. 40,7% uczniów szkół podstawowych i 48,8% gimnazjalistów w gminie Woźniki najczęściej używa komputera do grania w gry.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badań Opinii Społecznej, większość opiekunów osób małoletnich (58%) obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w internecie.⁵ W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią, kiedy korzystają z komputera. 50% uczniów szkół podstawowych oraz 45,4% gimnazjalistów deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. Niepokoi fakt, że w przypadku większości osób ze szkoły ponadgimnazjalnej oraz 26,4% uczniów szkół podstawowych i 36,1% gimnazjalistów nikt nie interesuje się tym, co robią młodzi ludzie, gdy korzystają z komputera.

⁵ CBOS, „Zagrożenia w Internecie”, 2008.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych (18 osób) i gimnazjalistów (91,8% uczniów) oraz uczniów szkół podstawowych (73,1%) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Badani uczniowie stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie jeden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej, 10 uczniów szkół gimnazjalnych i 4 uczniów szkół podstawowych. 67,2% uczniów szkół podstawowych oraz 78,4% gimnazjalistów i 18 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uznaje jako nieestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 21 respondentów. 13 ankietowanych miało wykształcenie średnie, 3 badanych – wyższe, 4 ankietowanych – zawodowe. Średnia wieku ankietowanych osób wyniosła 36 lat. Pięciu ankietowanych było właścicielami badanych punktów sprzedaży alkoholu. We wszystkich badanych punktach sprzedawane były napoje alkoholowe. Ponadto, spośród wszystkich punktów, w 16 z nich można było również nabyć wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 21 punktach sprzedaży alkoholu w gminie Woźniki miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. 5 badanych osób nie miało zdania na ten temat, 14 ankietowanych odpowiedziało „nie”. Można więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest wysoka. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyna różnica polega na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Zdecydowana większość badanych (10 osób) uważa takie zachowanie za niestosowne.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. 12 respondentów odpowiedziało, że sytuacja taka „w ogóle się nie zdarza”, 4 badanych – „prawie codziennie”, 3 pracowników – „raz, dwa razy w miesiącu”. **Można wnioskować, że w niektórych badanych punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcy mają z tym problem.**

Tab. 26. Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.

Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.	Ilość odpowiedzi
Prawie codziennie	4 odpowiedzi
Średnio raz w tygodniu	2 odpowiedzi
Raz, dwa razy w miesiącu	3 odpowiedzi
Nie zdarza się	12 odpowiedzi

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 8 badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, 9 badanych przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast 4 badanych nie miało zdania na ten temat.

Tab. 27. Opinia respondentów na temat zagrożenia dla bezpieczeństwa ze strony osób pijących alkohol.

Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa?	Ilość odpowiedzi
Tak, stanowią zagrożenie	9 odpowiedzi
Nie, nie stanowią zagrożenia	8 odpowiedzi
Nie mam zdania	4 odpowiedzi

Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym piciem

a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. W 3 badanych punktach sprzedaży miało miejsce takie zdarzenie.

Zapytaliśmy sprzedawców, **czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej**. 17 badanych odpowiedziało twierdząco na to pytanie, zaś 4 badanych nie widziało niczego niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. 8 badanych odpowiedziało, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **12 badanych sprzedawców odpowiedziało, że zdarza się im sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej**. Niektórzy sprzedawcy w gminie Woźniki sprzedają alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu.**

Problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia w gminie Woźniki. Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 28. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać się ...	...alkohol ?	...papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	1 odpowiedź	2 odpowiedzi
18 rok życia	13 odpowiedzi	12 odpowiedzi
21 rok życia	7 odpowiedzi	7 odpowiedzi

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 13 badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 7 badanych - 21 rok życia. W przypadku papierosów 12 badanych wyznaczyło granicę 18 lat, natomiast 7 badanych uważa, że wyroby tytoniowe powinno sprzedawać się od 21 lat.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. **7 badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu oraz 8 badanych sprzedawców wie o sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.**

Tab. 29. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki ...	... sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	7 odpowiedzi	8 odpowiedzi
NIE	14 odpowiedzi	13 odpowiedzi

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne, a wyniki naszego badania pokazują, że w gminie Woźniki problem ten również występuje. Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, czy **kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia**. Żaden badany sprzedawca nie sprzedał alkoholu oraz tytoniu osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia. Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu oraz tytoniu**. W przypadku alkoholu 14 badanych odpowiedziało, że taka sytuacja „*zdarza się, ale rzadko*”, natomiast w przypadku wyrobów tytoniowych - 16 osób.

Tab. 30. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
... napoje alkoholowe?	6	14	1	0
... wyroby tytoniowe?	4	16	1	0

„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”⁶

Podsumowując, stosunkowo dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrupowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletniości. Dwóch badanych

⁶ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

sprzedawców odczuwa skrepowanie w tej sytuacji, lecz nie podają towaru o który prosi klient, natomiast jeden sprzedawca sklepu odpowiedział, że odczuwa skrepowanie w przypadku proszenia klienta o dowód i czasami podaje towar, o który prosi kupujący. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w gminie. Większość badanych pozytywnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek. 8 badanych sprzedawców uznało, że kontrola punktów sprzedaży tych substancji funkcjonuje *średnio*, 1 osoba przyznała, że kontrola działa słabo, 6 osób odpowiedziało, że funkcjonuje *dobrze*, 4 osoby - *bardzo dobrze*, a 4 osoby uznały, że kontrola w ogóle nie działa.

Wnioski

We wnioskach badań przeprowadzonych w gminie Woźniki można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Woźniki.

- a) Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie, alkoholizm i ubożenie społeczeństwa. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia, przeciwdziałanie ubóstwu oraz rozwiązywanie problemu uzależnień.
- b) Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. 53,4% badanych mieszkańców gminy Woźniki deklaruje, że doświadczyło w swoim życiu bezrobocia.
- c) Wśród najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym grup w gminie, badani mieszkańcy wymieniają osoby uzależnione oraz osoby starsze.
- d) Zaledwie 8,7% badanych mieszkańców posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- e) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. 42,2% badanych mieszkańców zauważa wzrost spożywania napojów alkoholowych w otoczeniu, zaś 45,7% respondentów przyznaje, że w czasie ostatniego roku było świadkiem lub doświadczyło nagannego zachowania młodzieży. 47,4% badanych uważa alkohol za towar szczególnie

i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. Zaledwie 7,1% badanych posiada wiedzę o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

- f) Umiarkowanie niskim problemem wśród badanych mieszkańców gminy Woźniki jest problem narkotyków. 8,7% badanych mieszkańców przyznaje się do przynajmniej jednorazowego użycia narkotyku w swoim życiu.
- g) Problemem środowiskowym w gminie Woźniki jest przemoc. 24,2% ankietowanych przyznała, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, a 39% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto 21,4% respondentów odpowiedziało, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów. Należy podkreślić, że większość badanych (65,8%) posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.
- h) Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem staje się coraz bardziej rozpowszechniony. 55% badanych mieszkańców wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 18% badanych grało przynajmniej raz w życiu na automatach, 18% badanych obstawiało przynajmniej raz w życiu zakłady bukmacherskie, zaś 6% badanych przyznało, że grało kiedykolwiek w grę na pieniądze w Internecie.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

- a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem i papierosami. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest spożywanie napojów alkoholowych. W grupie badanych uczniów szkół podstawowych problem eksperymentowania z używkami oraz substancjami psychoaktywnymi jest niewielki. Rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania substancji

psychoaktywnych wśród badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki jest na niższym poziomie w porównaniu do wyników badań ogólnopolskich.

- b) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest stosunkowo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Przyznało się do tego 55,7% badanych gimnazjalistów. Ponadto, 10,3% gimnazjalistów spośród ogółu badanych uczniów upiło się tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.
- c) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne, chęć zaimponowania lub presję rówieśników, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- d) Badania wykazały, że niewielki odsetek badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki ma kontakt z tytoniem. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznało się 24,7% badanych gimnazjalistów oraz 6% uczniów szkół podstawowych.
- e) 3,1% uczniów szkoły gimnazjalnej deklaruje doświadczenie z narkotykami.
- f) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- g) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarza czas wolny oraz wakacje dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów.
- h) Problemem w gminie Woźniki są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 13,4% badanych uczniów szkół podstawowych, 22,7% badanych gimnazjalistów oraz 3 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.
- i) Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Woźniki są gry na automatach i udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję i operatorów telefonicznych. Zdecydowanie

mniej badanych uczniów we wszystkich grupach wiekowych obstawiało zakłady bukmacherskie lub grało na pieniądze w Internecie.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców gminy Woźniki wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.
- b) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.
- c) Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruwała, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec zjawiska agresji.
- d) Badani uczniowie, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzegają ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 70,1% uczniów szkół podstawowych i 66% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 4/5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 53,7% uczniów szkół podstawowych, 88,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 18 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).
- e) W grupie młodych ludzi 95,5% badanych uczniów szkół podstawowych, 92,8% badanych gimnazjalistów oraz ¾ uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.

- f) Większość badanych uczniów jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży, zdecydowana większość osób sprzeciwia się sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to 12 badanych sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.
- b) Osoby spożywające alkohol są uznawane za umiarkowane zagrożenie, a na terenie punktów sprzedaży czasami zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych. W 3 punktach sprzedaży w gminie Woźniki doszło do takiego zdarzenia w ciągu ostatniego miesiąca.
- c) Ankieta wykazała, że umiarkowanie dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Badanie wskazuje, że w punktach sprzedaży badani sprzedawcy nie sprzedają zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzą sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.

Podsumowanie

Badanie przeprowadzone na terenie gminy Woźniki miało na celu zdiagnozowanie oraz określenie głównych problemów występujących wśród społeczności lokalnej. Bezpośrednim rezultatem przeprowadzonej diagnozy jest niniejszy raport, stanowiący podstawę do zaplanowania oraz zrealizowania przez władze lokalne konkretnych oddziaływań, które będą miały na celu stopniową eliminację zagrożeń i problemów występujących na terenie gminy. Wstępne określenie rozmiaru skali zjawiska przemocy, narkomanii oraz alkoholizmu pozwoli na odpowiednie wprowadzenie działań profilaktycznych. Należy pamiętać, że grupą wysokiego ryzyka są przede wszystkim dzieci i młodzież. Wiele badań naukowych wskazuje na fakt, iż to dom rodzinny jest czynnikiem decydującym o dalszym rozwoju osobowościowym i światopoglądowym nastolatka. Komunikaty medialne oraz wpływ rówieśników mogą w wielu przypadkach negatywnie oddziaływać na nieustannie kształtującą się osobowość młodego człowieka, a to z kolei będzie przejawiać się w ryzykownych zachowaniach nastolatków. Władze lokalne powinny w sposób szczególny zadbać o małoletnich pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. W związku z tym ważne jest, aby szkoła również była miejscem, które przyczyni się do budowy systemu wartości młodego człowieka oraz ostrzeże i poinformuje go o konsekwencjach wynikających z podejmowania ryzykownych działań. Powyższe wnioski opisujące tendencję w dynamice zagrożeń lokalnych, wskazują na umiarkowany stopień występowania danych problemów społecznych na terenie gminy Woźniki. Pomimo to, władze lokalne powinny podjąć wszelkie działania, które nie dopuszczą do pogłębiania się zjawisk marginalizacji, wykluczenia oraz patologii społecznych na terenie ich gminy.

